بامیان معدن حاجی گگ است که شهرت زیادی داشته واز جملهٔ مهمترین معادن آسیای مرکزی محسوب میگردد ، که ذخیرهٔ مجموعی این معدن درحدود دوملیاردتن وفیصدی اوسط آهن آن ۶۳ فیصد تخمین شده است .
درمنطقه خاکریز ولایت قندهار ذخایر سرب وجست کوه بی بی گوهر تقریباً ۶،۹۰۰،۰۰۰ تن تخمین گردیده است . علاوه براین درتمام نقاط افغانستان ذخایر سرب وجود دارند .

طلا ونقره :

ذخایر طلا درمناطق مختلف افغانستان تثبیت گردیده که از آن جمله یک مقدار قابل ملاحظهٔ آن درآب دریای کوکچه موجوداست که از طریق ریگ شوئی بدست می آید .

ذخایر معدن طلا درولایت بدخشان ، قندهار وزابل نیزوجوددارد که ولایت زابل ازجملهٔ ذخایر طلا اهمیت بخصوص دارد . ذخایر معدن نقره درساحهٔ پنجشیر ، سلیم کوه هرات ودربی بی گوهر خاکریز قندهار پیداشده است .

معادن احجار کریمه :

از جملهٔ احجار کریمه که در افغانستان یافت می شود لاجورد ، لعل، یاقوت زمرد ، وبیروج رامیتوان نام برد ولاجورد از جملهٔ مهمترین آن به شمار میرود .

از جملهٔ احجار تعمیراتی سنگ مرمر برنگهای مختلف در اکثر نواحی افغانستان یافت میشود که از نگاه کمیت وکیفیت اهمیت زیادی دارد سنگ رخام که در ولایت هلمند یافت می شود درظروف سازی وآشیای زینتی خیلی اهمیت دارد . معدن سلفر در ولایت بلخ است که ذخایرآن درحدود (۶۰۰) هزار تن تخمین گردیده وهمچنان سلفر در بدخشان نیز موجود میباشد .

معادن نمک که از جملهٔ مهمترین منابع معدنی افغانستان به شمار میرود دراکثر ولایات افغانستان موجوداست ومورد استفادهٔ مردم قرارمی گیرد .

درحدود ۴۰۰۰ الی ۵۰۰۰ سال قبل از امروز در بدخشان لاجورد استخراج گردیده ودرتمام جهان شهرت خاصی دارد .

راه های مهم :

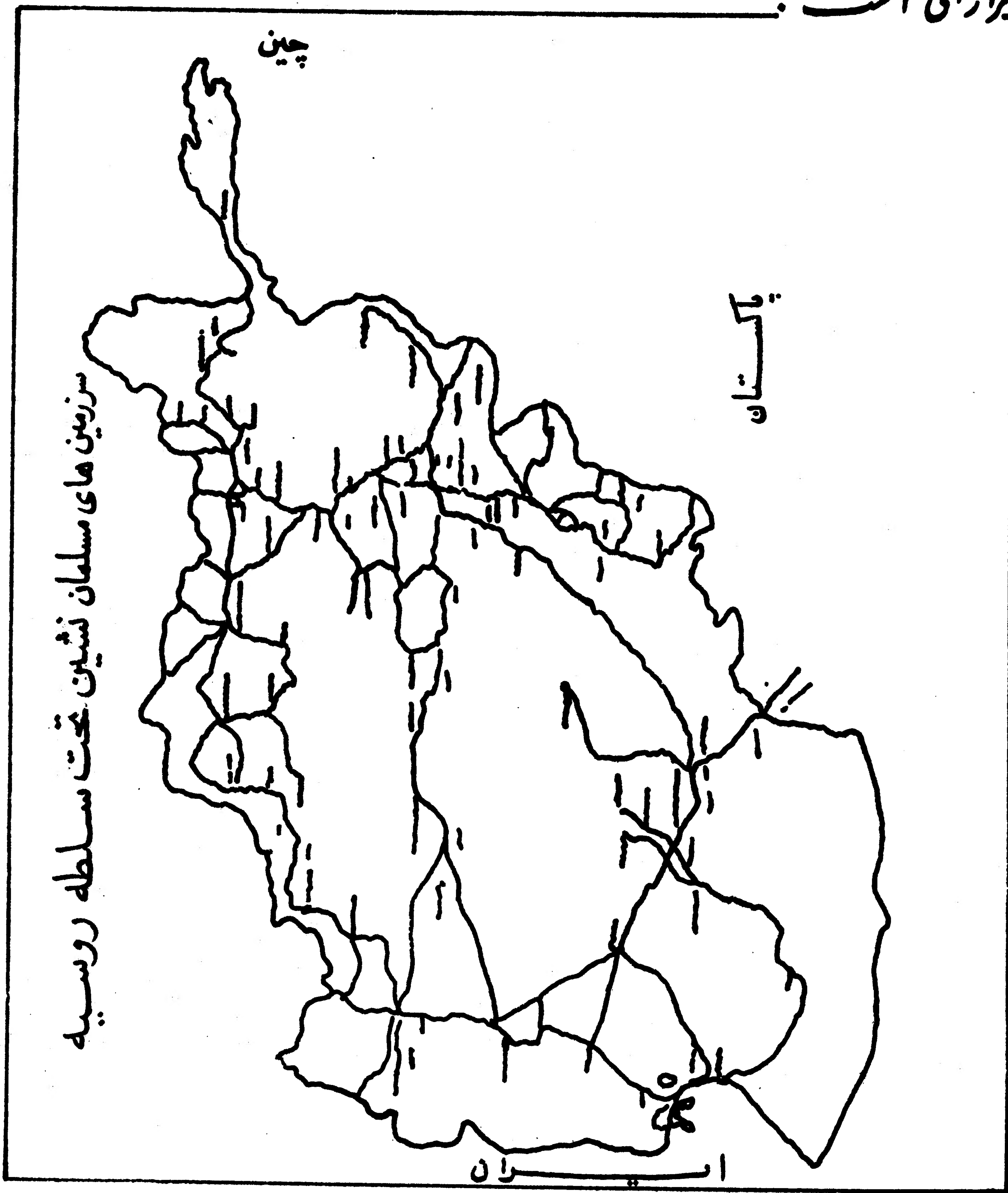
راه ها در انکشاف و پیشرفت صنایع و زراعت و تجارت خارجی یک کشور نقش مهمی را بازی میکند. از زمان بسیار قدیم تا پایان قرون وسطی راه مهم تجارتی که شرق را باغرب وصل می نمود بنام راه ابریشم شهرت داشت.

این راه که از افغانستان میگذشت و اموال تجارتی هند ، چین و اسیای مرکزی را ذریعهٔ کاروانها به شام و روم منتقل مینمود ، باکشف شدن راه های بحری تدریجاً اهمیت خودرا از دست داد.

وسایل حمل و نقل مردم افغانستان بسیار بسیط و ابتدائی بوده که شتر ، اسپ ، مرکب و قاطر وسایل مهم حمل و نقل شمرده می شد و اکنون نیز درجهاد اسلامی ازآن استفاده بعمل می آید.

درسال ۱۳۰۴ هـ ش راه بین کابل و قندهار و درسال ۱۳۰۷ هـ ش راه هرات و قندهار و سرک کابل - جلال آباد از راه کوتل لته بند ، و شاهراه کابل مزار شریف از راه کوتل شبر و تنگی درهٔ شکاری بروی موتر ها بصورت خامه باز گردید. از سال ۱۳۳۵ هـ ش الی ۱۳۴۸ هـ ش ۲۵۵۶ کیلومتر از سرک های موتررو

بصورت عصری پخته کاری (قیرریزی) شد. سرکهای مهم حمل ونقل افغانستان قرار آتی است.

سرک کابل - تورخم :

سرک کابل تورخم ۲۲۲ کیلومتر طول داشته در سال ۱۳۴۴ هـ ش برای استفاده آماده گردید. ولایات شرقی افغانستان از قبیل ننگرهار ، لغمان و کنر وهمچنین کشور همسایه پاکستان را به کابل وصل می سازد .

شاهراه بزرگ شمال « سالنگ »

طول سرک سالنگ از جبل السراج به امتداد دوشی الی شیرخان بندر « ۳۳۰ » کیلومتر میباشد. این سرک مرکز افغانستان را مستقیماً به ولایات شمال مانند پروان ، بغلان ، کندز وهمچنان جمهوریت های مسلمان نشین آسیای میانه که تحت استعمار روسیه است وصل میکند .

سرک کابل - قندهار

سرک کابل قندهار « ۴۸۳ » کیلومتر طول داشته ویکی از مهمترین سرک های ترانزیتی بشمار میرود ، این شاهراه ولایات عمدهٔ داخل کشور را باهم

اتصال میدهد که کارساختمان آن درسال ۱۳۴۵ هـش خاتمه پذیرفت. سرک قندهار و سپین بولدک ۱۵۴ کیلومتر طول داشته و به صورت عصری اعمار گردیده وبالاخره به خط آهن چمن وصل میشود .

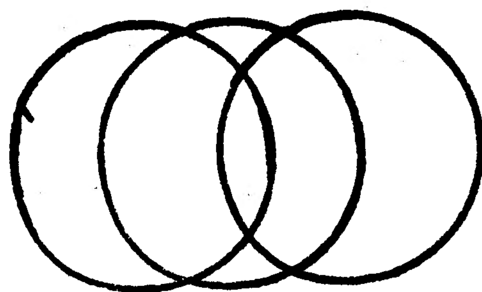
سرک کندهار - هرات - تورغندی :

طول این سرک از کندهار الی تورغندی (۶۷۹) کیلومتر است. این سرک از لحاظ استحکام اولین سرک افغانستان است که بصورت کانکریتی اعمار گردیده است وازولایات وولسوالی های متعدد میگذرد و یکدیگر راباهم وصل می کند . با احداث سرک هرات ـ اسلام قلعه تجارت خارجی افغانستان انکشاف یافت وهمچنین درمورد تجارت باجمهوری اسلامی ایران سهولت کافی رونما گردید، طول این سرک به (۱۲۱) کیلومتر بالغ میگردد.

سرک پلخمری ـ مزارشریف وشبرغان :

این سرک (۳۶۰) کیلومتر طول دارد که شهرهای مهم صفحات شمال مانند

پلخمری، سمنگان ، خلم ، مزارشریف آقچه وشبرغان راباهم وصل میکند.
اکنون تمام سرک های کشورما توسط تانکها وبمباردمانهای روسها تخریب گردیده وازبین رفته اند که ازین ناحیه نیز کشور ما بسیار زیاد متضرر گشته است .

تمرین

۱- مهم ترین معادن افغانستان را نام بگیرید .
۲- ذخایر احجار کریمه وپطرول درکدام نقاط افغانستان موقعیت دارند ؟
۳- ذخایر معادن عضوی ورسوبی درافغانستان کدام اند ؟
۴ - ازکدام مناطق افغانستان ذغال سنگ استحصال میشود ؟
۵- معادن بزرگ آهن درکدام مناطق وطن قراردارد ؟
۶- معادن طلا ونقره درکدام مناطق تثبیت شده وآیا مورد استفاده می باشد یاخیر ؟
۷- آیا خطوط حمل ونقل بالای صنایع وزراعت تاثیر دارد ؟
۸ - تاریخچهٔ حمل ونقل افغانستان رامختصراً بیان دارید ؟
۹ - سرک های پختهٔ افغانستان رانام بگیرید ؟
۱۰- سرک های پختهٔ وطن را درنقشه نشان دهید ؟
۱۱- سرکهای پختهٔ افغانستان دراثر چه تخریب شده اند ؟
۱۲- آیا اکنون درافغانستان سرک پخته وجود دارد ؟

فصل دوم

پروژه های افغانستان

پروژه های برق رسانی :

استفاده از برق برای تنویر درافغانستان درزمان امیرعبدالرحمن خان صورت گرفت وبرای اولین مرتبه دایموی کوچک که بیش از (۴۰) چراغ برق ظرفیت نداشت درکابل به کارافتاد وبعداً دستگاه های برق به شکل حرارتی ودیزلی وآبی به وجود آمد که برخی از آنرا برمیشماریم .

برق آبی :

دستگاه برق آبی جبل السراج - دستگاه برق آبی چک وردک - دستگاه بند برق سروبی - بند برق نغلو - دستگاه برق ماهیپر وپروژهٔ ننگرهار .

برق دیزلی : دستگاه های برق دیزلی درغزنی ، کابل (احتیاطی)،

سروبی ، احتیاطی ، مزار شریف واندخوی روی کار آمده بودند .

کارخانه جات :

افغانستان از زمانه های قدیم مرکز مهم صنایع محلی از قبیل قالین گلیم ، سطرنجی ، نمد ، پوستینچه ، آهنگری ، زرگری ، مسگری ، کاشی سازی ، کلالی ، وصنعت نساجی از قبیل صنعت تکه های نخی ، پشمی وابریشمی بوده است وتا اکنون درنقاط مختلف افغانستان به پیمانهٔ کم وزیاد تولید می شود .

صنایع جدید ماشینی وفابریکه های عصری بار اول درزمان امیر شیرعلی خان وبعداً بصورت نسبتاً انکشاف یافته اززمان امیرعبدالرحمن خان تهداب گذاری شد .

دراخیر قرن ۱۹ م امیرعبدالرحمن خان اولین فابریکهٔ عصری را درافغانستان بنام ماشین خانهٔ درکابل تأسیس کرد که وسایل حربی درآن تولید وترمیم می شد . بافعال شدن دستگاه برق آبی جبل السراج توسط انرژی برق دستگاه صنعتی ماشین خانه به کار افتاد . وبعداً چند فابریکهٔ کوچک مانند فابریکهٔ

بسم الله الرحمن الرحیم

فصل اوّل

جغرافیهٔ افغانستان

ساختمان ارضی افغانستان

افغانستان یک مملکت کوهستانی است که $\frac{4}{5}$ حصهٔ این مملکت را کوه ها تشکیل میدهد، قسمت مرکزی آنرا سلسلهٔ بزرگ کوه های هندوکش تشکیل میدهد که بطول (۷۰۰) کیلومتر در شمال شرق کشور از پامیر می برآید و مانند کمان تا قسمت مرکزی افغانستان (بامیان) میرسد.

کوه های هندوکش بطرف غرب تدریجاً پست شده تا اینکه از درهٔ بامیان، این سلسله کوه ها بنام کوه بابا مسمی گردیده و شاخه های دیگری

گوگرد سازی ، فابریکهٔ چرمگری ، فابریکهٔ بوت دوزی ، فابریکهٔ کوچک پنبه با یک دستگاه کوچک بافندگی وفابریکهٔ حجاری ونجاری به سرمایهٔ دولت تأسیس گردید .

با تأسیس وزارت اقتصاد در سال ۱۳۱۷ هـ ش توجه به فابریکه ها و کارخانجات معطوف گردید در سال ۱۳۲۰ هـ ش کارخانهٔ نساجی پلخمری تعمیر و تأسیس شد . بعد از جنگ دوم جهانی پروژه های بزرگتری مانند فابریکهٔ نساجی گلبهار وفابریکهٔ برق سروبی وغیره احداث شد .

علاوه براین با کار اندازی دستگاه های نساجی بگرامی ، ننگرهار وفرار شریف صنعت نساجی پیشرفت قابل ملاحظه نمود که قبل از هجوم روس در افغانستان تکه های نخی پشمی وسندی تولید می شد .

تولیدات مختلف افغانستان در سال ۱۳۴۰ هـ ش آغاز گردید که کارخانجات مهم آن فابریکهٔ سمنت سازی غوری وجبل السراج بوده است .

تولیدات سمنت احتیاجات داخل کشور را رفع می نمود ومقدار کمی به کشورهای خارجی نیز صادر می گردید علاوه براین فابریکه های کوچک بوت سازی ، سیلو وروغن نباتی

نیز درافغانستان تأسیس شده است قبل ازهجوم روسها برکشورما کارخانجات ذیل وجود داشت . پیش ازتجاوزقوای سرخ روسها درافغانستان فابریکهٔ تیل کشی وصابون سازی کندز ، شرکت بوت دوزی اقبال و آهو ، موسسات تولید برق ، تأسیسات مطبعهٔ دولتی ، عسکری ، معارف وملی ، کارخانجات سمنت غوری وجبل السراج ، فابریکهٔ کاشی سازی قندهار پروژهٔ کود کیمیاوی وبرق مزارشریف ، کارگاه پلچرخی ، ضرابخانه ، حجاری ونجاری تخنیکم جنگلک ، فابریکهٔ بریکت سازی کابل وپلچرخی ، سیلوهای کابل وپلچرخی دستگاه خانه سازی ، فابریکهٔ ذوب فلزات ، فابریکهٔ قالین شوئی وغیره وجود داشت .

صادرات وواردات افغانستان :

صادرات افغانستان عبارت ازمحصولات حیوانی وزراعتی است که اقلام مهم آن ذیلاً بیان میشود .

۱- پشم ، پوست ، پوست قره قل وروده ها .

۲- میوه جات : افغانستان با داشتن شرائط خوب اقلیمی دارای انواع مختلف میوه جات میباشد .

مقداری از میوه های افغانستان بصورت خشک وتازه به کشورهای خارجی صادر میگردد که بازارهای مهم صادرات افغانستان، پاکستان، هند وشوروی است بعداز آنکه فابریکه های فنی میوه پاکی وسورت «درجه بندی» به کارآغاز نمود میوه های خشک افغانستان به المان، فرانسه، وجاپان نیز صادر گردید.

۳ - مفروشات «قالین وگلیم»: افغانها از قرنهـا به اینطرف دربافتن قالین وگلیم مهارت خاصی دارند که از نگاه پختگی رنگ، جنسیت وتعاومت مثالی ندارد. بازارهای فروش قالین های افغانی عبارتنداز: انگلستان، امریکا، کانادا، آسترلیا، دنمارک، ناروی، سویدن، فنلیند، سویزرلیند، استریا، المان، هالیند، فرانسه، ایتالیا، بلژیک، بازارفروش گلیم خصوصاً گلیم قاقمه برتانیا، جرمنی وکشورهای دیگر اروپاوایالات متحدهٔ امریکا میباشد. صدور گاز طبیعی افغانستان به روسیه که به نازلترین قیمت صورت می گیرد ودرداخل کشور عزیزما به آن ضرورت مبرمی احساس میشود، باعث گردیده که اکثر مردم سرمایهٔ گرانبهای کشور را به دست خود ازبین ببرند یعنی درخت های جنگل ها را قطع کرده واز آن منحیث محروقات کاربگیرند، که درینصورت به زودترین فرصت همهٔ این جنگلهای انبوه ومناظر طبیعی به صحراهای خشک تبدیل خواهندگشت واین سرمایهٔ بزرگ رااز دست خواهیم داد.

واردات افغانستان: واردات افغانستان بسیارمتنوع بوده که اقلام مهم آن چای، شکر،

تیل خاک ، پطرول ، موتر ، سامان برق ، ماشین آلات سبک وسنگین دارو ی طبی ، تکه ها و سامان لکس میباشد .

تمرین

۱- تاریخچهٔ آغاز استفاده از برق درافغانستان راشرح دهید ؟

۲- دستگاه های برق آبی ، حرارتی و دیزلی افغانستان رایکایک نام بگیرید ؟

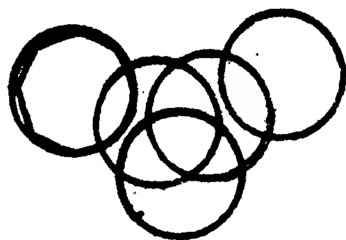
۳- دستگاه های بزرگ برق آبی افغانستان کدام اند ؟

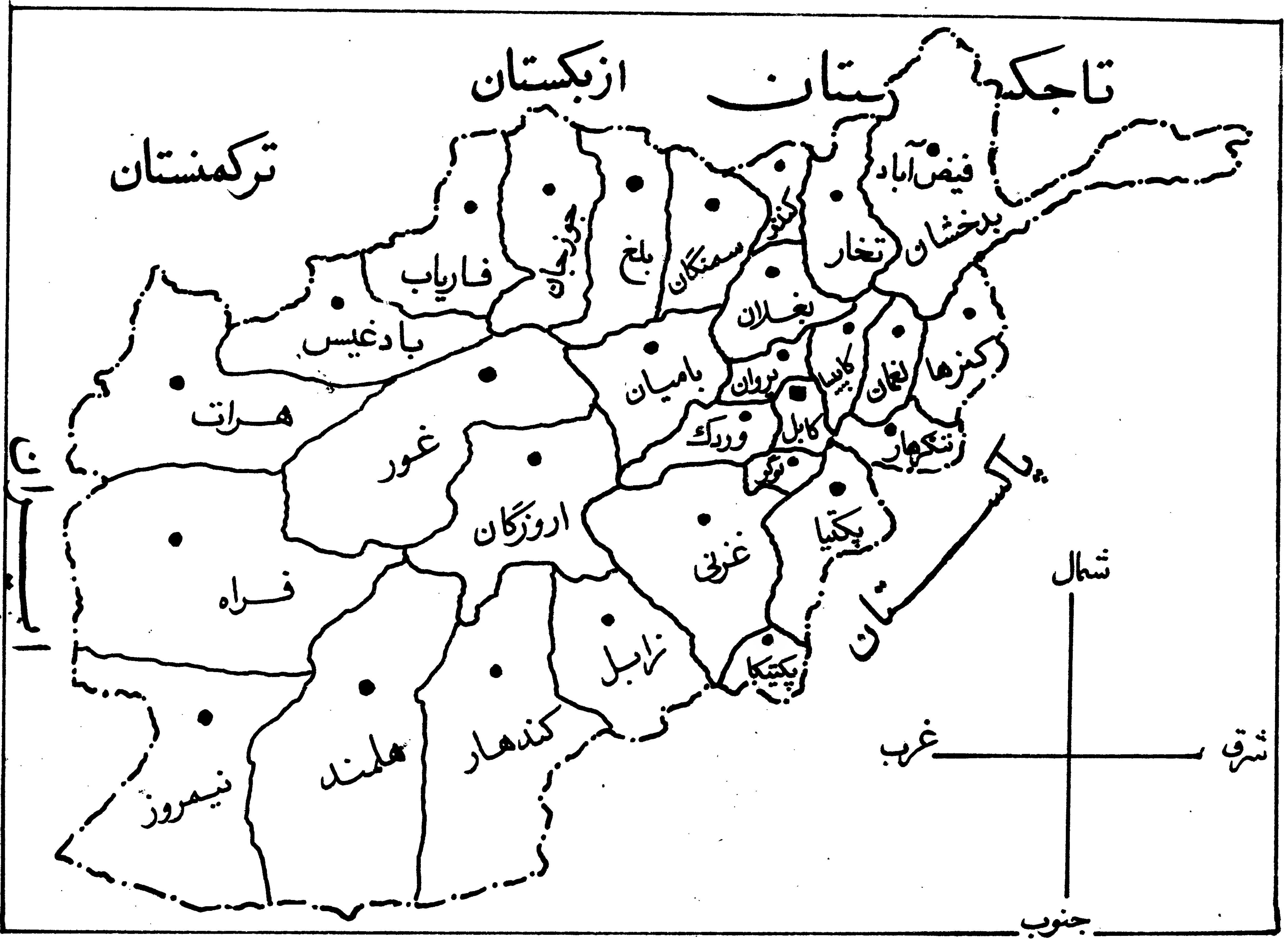
۴- فابریکه های بزرگ نساجی کشور خودرا نام بگیرید ؟

۵- اقلام مهم صادراتی کشور کدام بوده وکجا فرستاده می شود ؟

۶- واردات افغانستان راشرح دهید ؟

۷- کدام محصولات حیوانی ازافغانستان به خارج فرستاده می شود ؟

تاجکستان
ازبکستان
ترکمنستان
پاکستان
ایران
فیض آباد
بدخشان
تخار
کندز
سمنگان
بلخ
جوزجان
فاریاب
بادغیس
هرات
غور
بامیان
بغلان
پروان
کاپیسا
لغمان
کنرها
ننگرهار
کابل
وردک
لوگر
پکتیا
غزنی
ارزگان
زابل
پکتیکا
کندهار
هلمند
نیمروز
فراه
شمال
جنوب
شرق
غرب

فصل سوم

تقسیمات جغرافیهٔ عمومی جهان :

برای آسانی مطالعه وبهتر آموختن جغرافیه را برچند قسمت عمده تقسیم مینمائیم ، که بنام جغرافیه طبیعی ، سیاسی ، اقتصادی وبشری یاد می شود .

۱- جغرافیهٔ طبیعی یا قدرتی : جغرافیهٔ طبیعی از حرکت ستاره ها ، به میان آمدن فصل ها ، تغیرات آب و هوا ، کوه ها ، دریا ها ، ابحار وغیره بحث می کند ، که همهٔ این ها را الله وتعالیٰ به قدرت کامل خویش آفریده است .

۲- جغرافیه بشری : تغیرات و تحولات که در محیط انسان توسط عقل و دانش او رخ میدهند توسط جغرافیهٔ بشری تحت مطالعه قرار میگیرند .

جغرافیه بشری بر دو بخش تقسیم گردیده که جغرافیهٔ اقتصادی و سیاسی نامیده می شود . در جغرافیهٔ اقتصادی کار و عمل مردم برزمین زیر بحث و مطالعه قرار میگیرد .

در حقیقت جغرافیه اقتصادی از تولیدات زراعتی ، معدنیات زمین ، پیداوار

صنعتی وتجارت بحث میکند.

جغرافیهٔ سیاسی نژاد، زبان، رسم ورواج وسیستم حکومتی اقشار انسانی را مورد بحث قرار میدهد.

خورشید وتاثیرآن برسطح زمین

آفتاب یک منبع بزرگ حرارت است که خداوند پاک آنرا به قدرت کامل خویش آفریده است.

حرارت و نور خورشید تأثیر مهمی در زندگی تمام موجودات زنده یعنی حیوانات، نباتات وانسانها دارد. زیرا رشد ونموی نباتات به اثر تابش نور خورشید است چنانچه اگر گیاهی را درمحیط فاقد نور وحرارت نگاه داریم پس از مدت کمی پژمرده می شود علاوه برگیاهان انسان نیز نمی تواند به زندگی خود درمحیط فاقد نور وحرارت ادامه بدهد.

حیوانات نیز مانند انسان وگیاه مستقیماً ازاثرات نور وحرارت

خورشید استفاده می نمایند.

خداوند متعال آب را در اثر تابش نور و حرارت خورشید به بخار تبدیل مینماید که باعث ریزش برف و باران میگردد. علاوه براین برای استفاده از انرژی حرارتی خورشید بعضی از کشور های صنعتی وسایلی ساخته اند که بوسیلهٔ آن ها می توانند از حرارت اخذ شدهٔ نور خورشید جهت به کار انداختن چرخ کارخانجات وگرم نمودن خانه ها استفاده کنند.

محور، خط استوا، مدارات ودوایر نصف النهار زمین.

محور خطی است فرضی که از مرکز ودو قطب شمال وجنوب زمین میگذرد.

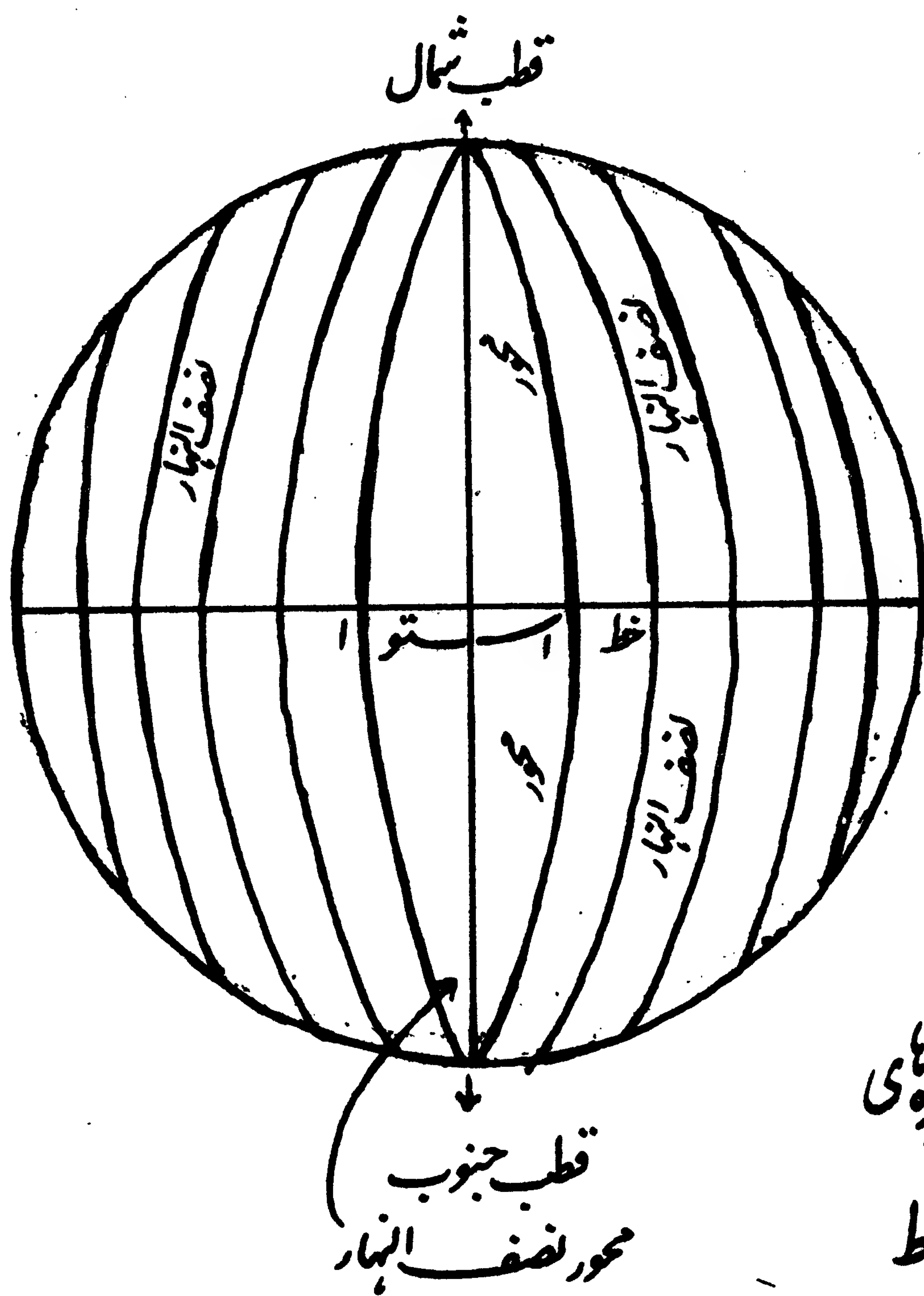
خط استوا: دایره ای است فرضی که فاصلهٔ قطبین زمین نسبت به آن یکسان بوده وزمین را به دو نیم کرهٔ شمالی وجنوبی تقسیم مینماید.

مدارات: دوایر موازی با خط استوا بنام مدارات خوانده می شود وهر نقطه از کرهٔ زمین دارای یک مدار است که فاصلهٔ آن نسبت به خط استوا عرض البلد جغرافیائی آن ناحیه را مشخص می کند.

نصف النهار: دوایر عمود بر سطح استوائی زمین بنام نصف النهارات موسوم اند

تمام دوایرُ نصف النهار از قطبین زمین میگذرد وهر نقطه از کرهٔ زمین دارای یک نصف النهار است .

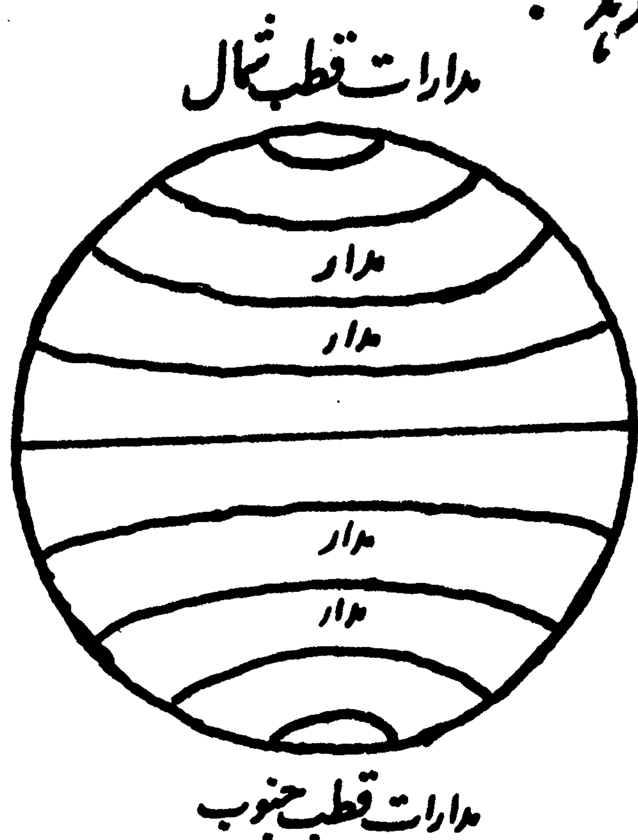
فاصلهٔ نصف النهار نسبت به نصف النهار مبداء «۱» معرف طول جغرافیایی آن ناحیه است .

خط سرطان یا دایرهٔ سرطان : دایرهٔ فرضی است که ۲۳$\frac{1}{2}$ درجه بطرف بالا در شمال خط استوا قرار دارد .

خط جدی یا دایرهٔ جدی : دایرهٔ فرضی است که ۲۳$\frac{1}{2}$ درجه بطرف جنوب خط استوا ویا پائین خط استوا واقع است دایره‌های بین خط استوا ، خط جدی وخط سرطان را مدارات می نامند .

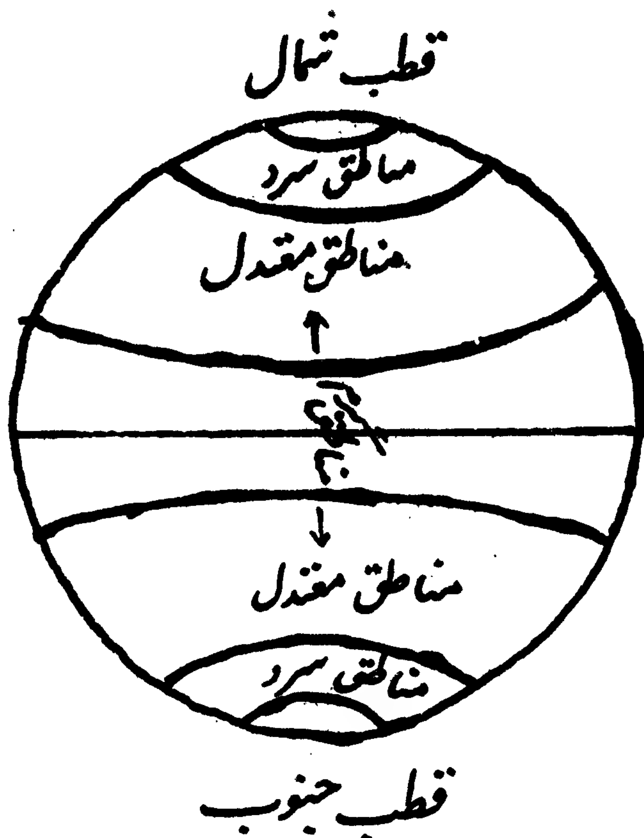
از شکل ذیل آشکار میگردد که مدارات قطب های شمال وجنوب موقعیت و اقلیم مختلف کشورهای جهان را نشان میدهد .

مناطقی از کرهٔ زمین که بین خطوط جدی وسرطان موقعیت دارند آب وهوای آن گرم است .

مناطقی که درنیم کرهٔ شمالی بین خط سرطان و قطب شمال و درجنوب بین خط جدی وقطب جنوبی واقع بوده آب وهوای آن معتدل است

آن مناطق زمین که در قطب های شمال و جنوب واقع اند آب وهوای آن

۱ـ مبداء نصف النهار خط گرینویچ تعین شده است که از شهر لندن انگلستان میگذرد .

از آن به اطراف جدا میشوند مثلاً در شمال غرب کوه بابا سلسلهٔ پارو پامیزاد وتیربند ترکستان ، بطرف غرب سفیدکوه وبطرف جنوب آن کوه سیاه قرار دارد .

جنوب شرق افغانستان راسلسلهٔ کوه سلیمان اشغال نموده است که کوه های گومل ، توچی ، سپین غر وکُرم این سلسلهٔ مهم راتشکیل میدهد و دریا های کابل ، گومل و توچی در دره های این سلسله کوه ها بطرف شرق جریان دارد . دریای کابل از درهٔ مشهور خیبر میگذرد وبا اباسین می پیوندد.

درقسمت جنوب غربی افغانستان صحرای وسیعی وجود دارد که ۲۰ ، فیصد زمین کشور ما راگرفته است دریای هلمند این صحرا را بدو حصه تقسیم مینماید : اوّل صحرای غربی دشت مارکو ، دوم صحرای شرقی . بین کوه های هندوکش وکوه سپین غر ، قلات وغزنی ریگستانهای وجود دارند که بطرف جنوب غرب بطور سرنشیب واقع بوده وذریعهٔ دریای هلمند ومعاونین آن ازهم جدا شده اند . دامنهٔ شمالی سلسلهٔ کوه هندوکش تدریجاً شکل تپه ها راگرفته ودر شمال باجلگه های وسیع دریای آمو اتصال میابد . زمین همواریکه جنوباً بطول سرحد

بسیار سرد است . خلاصهٔ مطلب اینکه مناطق استوائی دارای آب و هوای گرم بوده و هر که به اندازه طرف شمال یا جنوب از خط استوا دور شده میروند هوای آن همان قدر سرد میگردد .

تمرین

۱- جغرافیه عمومی جهان بر چند قسمت تقسیم شده است ؟

۲- جغرافیه طبیعی و بشری را تعریف کنید ؟

۳- محور و خط استوا را تعریف کنید ؟

۴- مدارات ونصف النهارات را تعریف کنید و بین آنها چه فرق است ؟

۵- مدارات ونصف النهارات را ترسیم نمائید ؟

۶- محور را درنقشه نشان دهید ؟

۷- خط استوا را در کرهٔ زمین نشان دهید ؟

۸- مناطق معتدل بین کدام خطوط موقعیت دارند ؟

۹- مبداء دوایر نصف النهار از کدام نقطه تعین شده است ؟

فصل چهارم

قارۀ افریقا

جغرافیه طبیعی و انسانی

حدود و وسعت افریقا:

قارۀ افریقا از شمال به دریای مدیترانه واز مشرق به اقیانوس هند و دریای سرخ «بحیرۀ احمر»، واز جنوب و مغرب به اقیانوس اطلس محدود است. مساحت آن بیش از (۳۰) ملیون کیلومتر مربع میباشد.

قارۀ افریقا از گوشۀ شمال غربی توسط تنگۀ باریک جبل الطارق[۱] از اروپا واز ناحیۀ شمال شرقی بوسیلۀ کانال سویز از براعظم آسیا جدا شده است

۱- طارق بن زیاد رض «بربری» فاتح بزرگ اسلامی درسال ۹۲ هجری زمان خلافت ولید بن عبدالملک اموی با دیگر مجاهدین از تنگۀ وارد اسپانیا شد واسپانیا را فتح کرد که همین تنگه بنام وی یاد میشود.

قارهٔ افریقا درمنطقه گرم کرهٔ زمین قراردارد وخط استوا از وسط آن میگذرد.

۱- بلندی ها وپستی های افریقا : داخل براعظم افریقا از صحرا ها ودشت های وسیعی تشکیل شده است که اطراف آنرا کوه های بلندی بخصوص درطرف مشرق احاطه کرده است . درشرق این قاره سلسله کوه ها موازی یکدیگر از شمال

به جنوب امتداد یافته اند که مهم ترین آنها کوه های کنیا و کیلیما نجارو است در میان این کوه ها دریاچه های متعددی جریان دارد که از جملهٔ آنها یکی دریاچه کوچک ویکتوریا میباشد.

آب وهوا :

چون خط استوا از وسط قارهٔ افریقا میگذرد ، درنواحی مرکزی افریقا یعنی اطراف خط استوا آب وهوا استوائی است. درین سرزمین ها بطورعموم درتمام سال هوا بسیار گرم ومرطوب است وباران فراوان می بارد ازین جهت غالب رودهای افریقا مانند نیل وکنگو وزامبرا از بلندیهای این ناحیه سرچشمه می گیرند. آب وهوای استوائی بطرف شمال وجنوب جای خودرا به آب وهوای گرم وخشک میدهد وپس ازآن آب وهوا صحرائی می شود. درگوشه شمال غربی وناحیهٔ کوچکی درجنوب افریقا آب وهوای معتدل مدیترانه ای دیده می شود. از رودهای بزرگ افریقا نیل به دریای مدیترانه میریزد وگنگو به اقیانوس اطلس و زامبر به اقیانوس هند سرازیر می شود.

۲- جغرافیهٔ انسانی: جمعیت افریقا به (۰۰۰، ۰۰۰، ۳۲۰) نفر میرسد که اکثریت مردم آن سیاه پوست میباشند، و تعداد کمی سفید پوست درجنوب بسر میبرند که بقایای استعمار بوده وعیسوی مذهب میباشند. زبان مادری تعدادی از سفید پوستان عربی ودین شان دین مبارک اسلام است. باشندگان افریقا اکثراً بت پرست هستند و تعداد مسلمانان ومسیحیان درآن بسیار کم است.

۳- جغرافیه تاریخی قارهٔ افریقا:

تا قرن نوزدهم اروپایان اطلاعی از قارهٔ افریقا نداشتند ولی بعد از نیمهٔ قرن نوزدهم سیاحان اروپائی باتحمل رنج ومشقت به این قاره راه یافتند و به منابع سرشار وثروت های آن پی بردند.

وجود منابع طبیعی وثروت فراوان قارهٔ افریقا طمع وحرص اروپائیان رابخود تحریک نمود که درنتیجهٔ آن اکثر کشور های افریقا بین کشور های انگلیس، فرانسه، المان، ایتالیا، بلژیک، پرتگال، واسپانیا تقسیم شد ومنابع طبیعی افریقا از طرف کشور های متذکره غارت وتاراج گردید.

اکثر کشور های افریقا بعد از جنگ دوم جهانی نهضت های آزادی بخش و قیامهای

متواتر آغاز نمودند و درنتیجهٔ آن استقلال یافتند و در صف دولت های آزاد قرار گرفتند .

تمرین

۱ـ حدود ومساحت قارهٔ افریقا را بیان نمائید ؟

۲ـ حدود وموقعیت قارهٔ افریقا را درنقشهٔ جهان نشان دهید ؟

۳ ـ کوه ها ودریا های بزرگ افریقا رانام بگیرید ؟

۴ ـ ازکدام سال اروپائیان به قارهٔ افریقا راه یافتند وسبب آن چیست ؟

۵ ـ کشور های مستقل افریقا را درنقشهٔ جهان نشان دهید ؟

۶ـ کشور های ثروت مند افریقا بین کدام ممالک اروپائی تقسیم گردید ؟

۷ـ نتیجهٔ نهضت های آزادی بخش وقیام های افریقا چه بود ؟

۸ ـ آب وهوای قارهٔ افریقا راتشریح نمائید ؟

۹ـ مسلمانان افریقا به کدام زبان تکلم میکنند ؟

اسمای ممالك با مراكز قارهٔ افریقا

شماره	مملکت	مرکز	شماره	مملکت	مرکز
۱	آنگولا	لواندا	۱۳	جیبوتی	جیبوتی
۲	ایتوپی	آدیس آبابا	۱۴	چاد	ان جامنا
۳	افریقای جنوبی	پرتوریا	۱۵	رواندا	کیگالی
۴	افریقای مرکزی	بانگی	۱۶	زامبیا	لوزاکا
۵	الجزایر	الجزیره	۱۷	زئیر	کینشاسا
۶	اوگاندا	کامپالا	۱۸	زیمبابوه	سالیسبوری
۷	«بنین» داهومی	پرتونوو	۱۹	سائوتومه	سائوتومه
۸	بوتسوانا	گابرون	۲۰	ساحل عاج	آبی جان
۹	بوروندی	بوجومبورا	۲۱	سنگال	داکار
۱۰	تانزانیا	دارالسلام	۲۲	سوازیلند	امبابان
۱۱	توگو	لومه	۲۳	سودان	خرطوم
۱۲	تونس	تونس	۲۴	سومالی	موگادیشو

۲۵	نیجریه	لاگوس	۳۹	گینه استوائی	مالابو
۲۶	ولتای علیا	واگادوگو	۴۰	گینه بیسائو	بیسائو
۲۷	سیرالئون	فری تاون	۴۱	لسوتو	ماسرو
۲۸	سیشل	ویکتوریا	۴۲	لیبریا	مونروویا
۲۹	صحرا	العیون	۴۳	لیبی	تریپولی
۳۰	غنا	اکرا	۴۴	مالاگاسی	تاناناریو
۳۱	کامرون	یائونده	۴۵	مالاوی	لیلونگوه
۳۲	کنگو	برازاویل	۴۶	مالی	باماکو
۳۳	کنیا	نایروبی	۴۷	مصر	قاهره
۳۴	کومور	مورونی	۴۸	المغرب «مراکش»	رباط
۳۵	کیپ ورد	پرایا	۴۹	موریتانی	فراکسوت
۳۶	گابون	لیبرویل	۵۰	موریس	پورت لوئی
۳۷	گامبیا	بانجول	۵۱	موزامبیک	ماپوتو
۳۸	گینه	کوناکری	۵۲	نیجر	نیامی

فصل پنجم

کشورهای اسلامی افریقای شمالی :

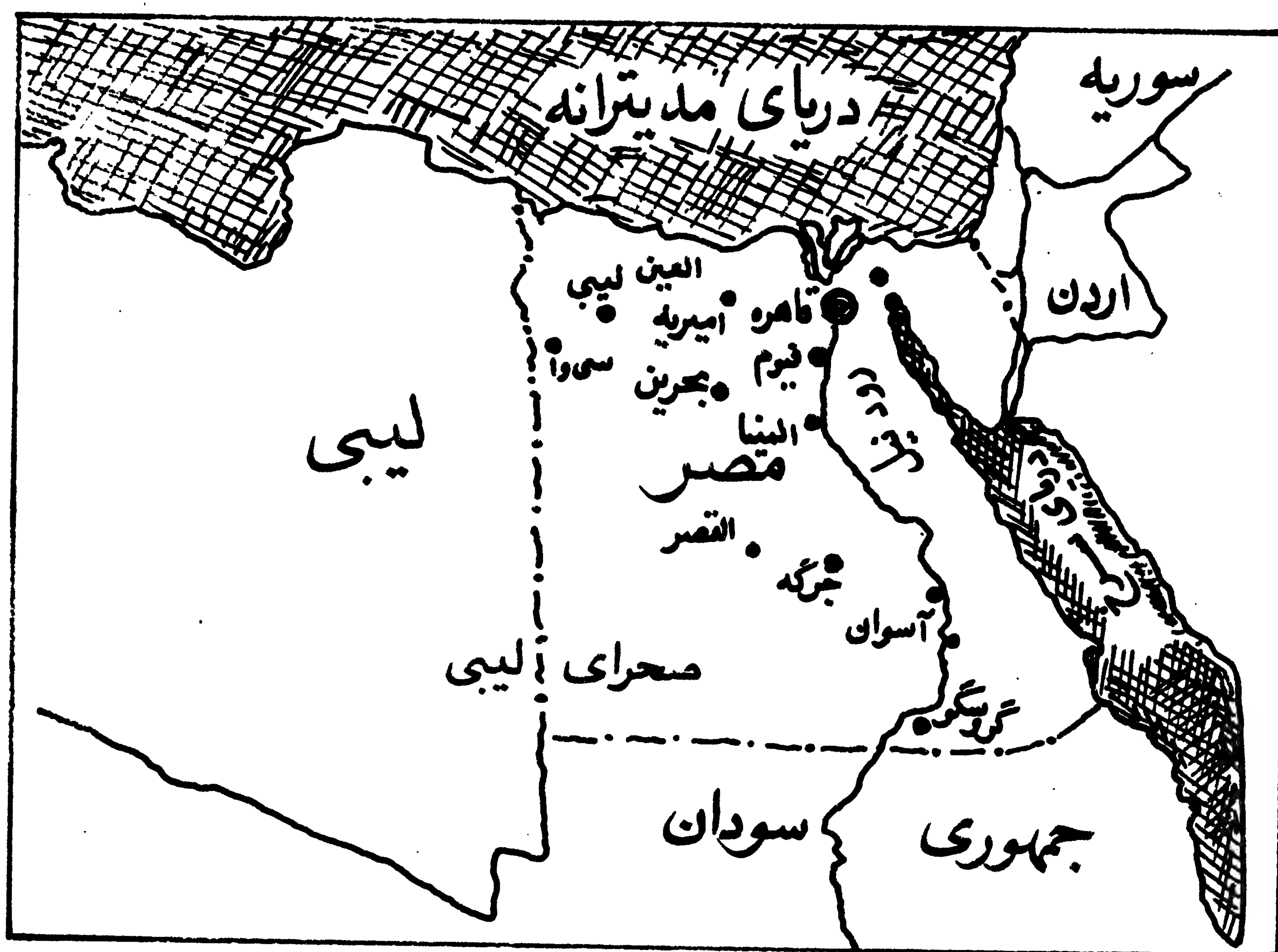
صحرای بزرگ افریقا از لیبی و شرق مصر تا کناره های دریای مدیترانه پیش آمده است و مراکز پرجمعیت جلگهٔ نیل و نواحی شمال غربی افریقا را ازیکدیگر جدا می سازد .

دین اسلام که از طرف شرق وشمال شرق افریقا بداخل این قاره راه یافت از راه سرزمین های شمال افریقا وتنگهٔ طارق به قسمت های جنوب غربی اروپا نیز رسید . امروز دین تمام مردم کشورهای شمال افریقا یعنی مصر، لیبی ، تونس ، الجزایر ومراکش دین مبارک اسلام است و دربسیاری نقاط دیگر از نواحی شرقی ومرکزی افریقا نیز پیروان زیادی دارد .

مصر : مصر یکی ازکشورهای عربی است که در شمال شرق افریقا موقعیت دارد . بطرف شمال آن دریای مدیترانه بطرف شرق آن بحیرهٔ سرخ (بحیرهٔ احمر) بطرف جنوب آن کشور سودان وبطرف غرب مصر لیبیا واقع است

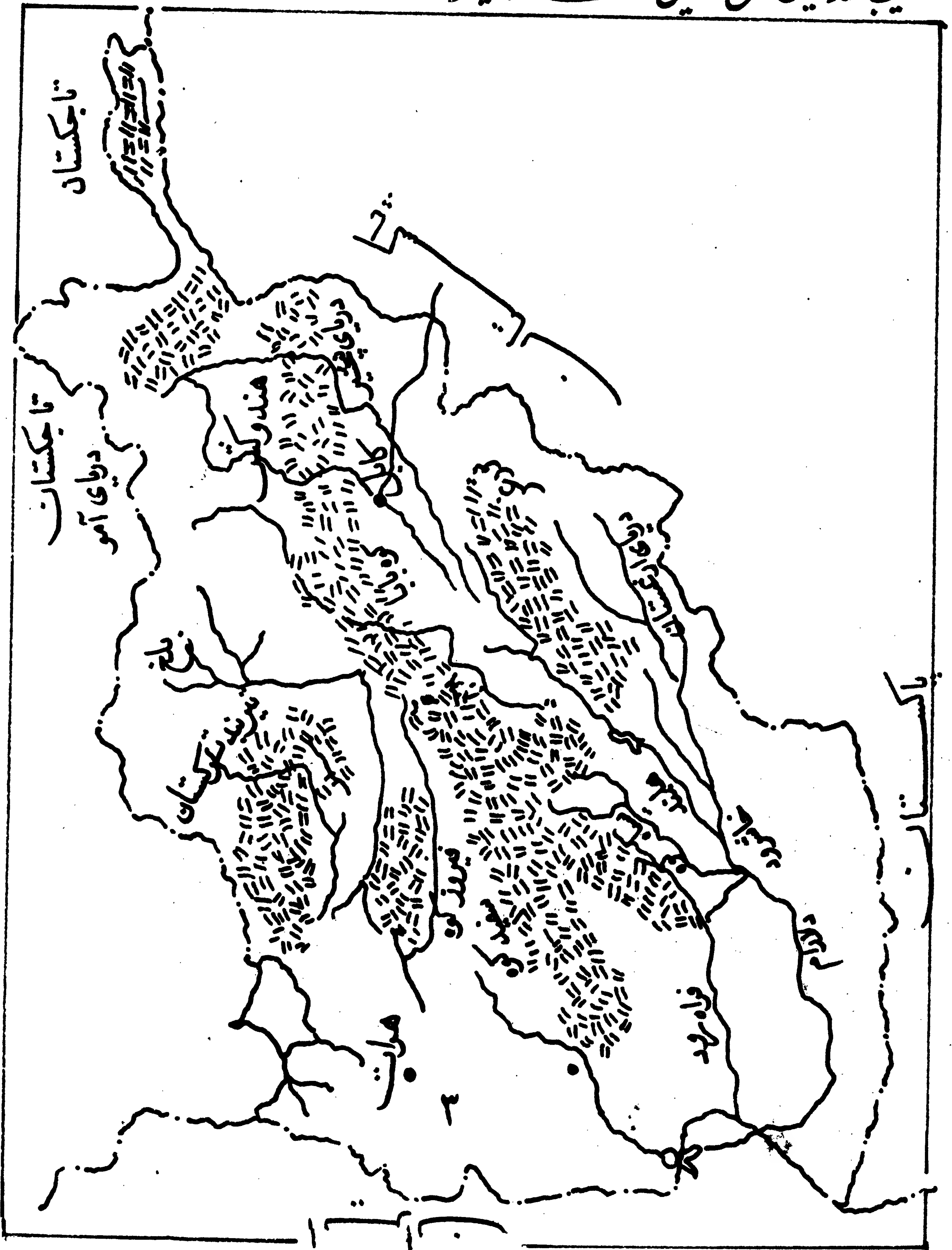
مساحت مصر به ۱،۰۰۱،۵۰۰ کیلو متر مربع میرسد.

مرکز مصر شهر قاهره میباشد مردم آن از نژاد سفید بوده و تعدادشان به ۳۸۵۰۰۰۰۰ نفر میرسد. زبان رسمی مردم آن عربی است و پیرو دین مبارک اسلام و سنّی مذهب میباشند.

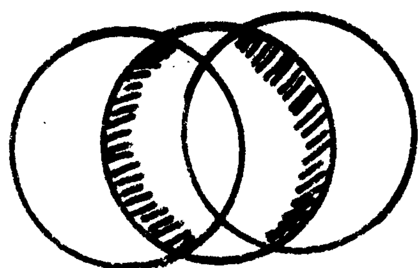
مصر کشوری است که دارای پرشکوه ترین تاریخ باستانی میباشد. بشهرهای مهم مصر آسوان

ایران امتداد یافته است ، بشکل نیمه صحرائی خاکی با لکه های سفید نمک مانند میباشد این نوع زمین دشت گفته میشود .

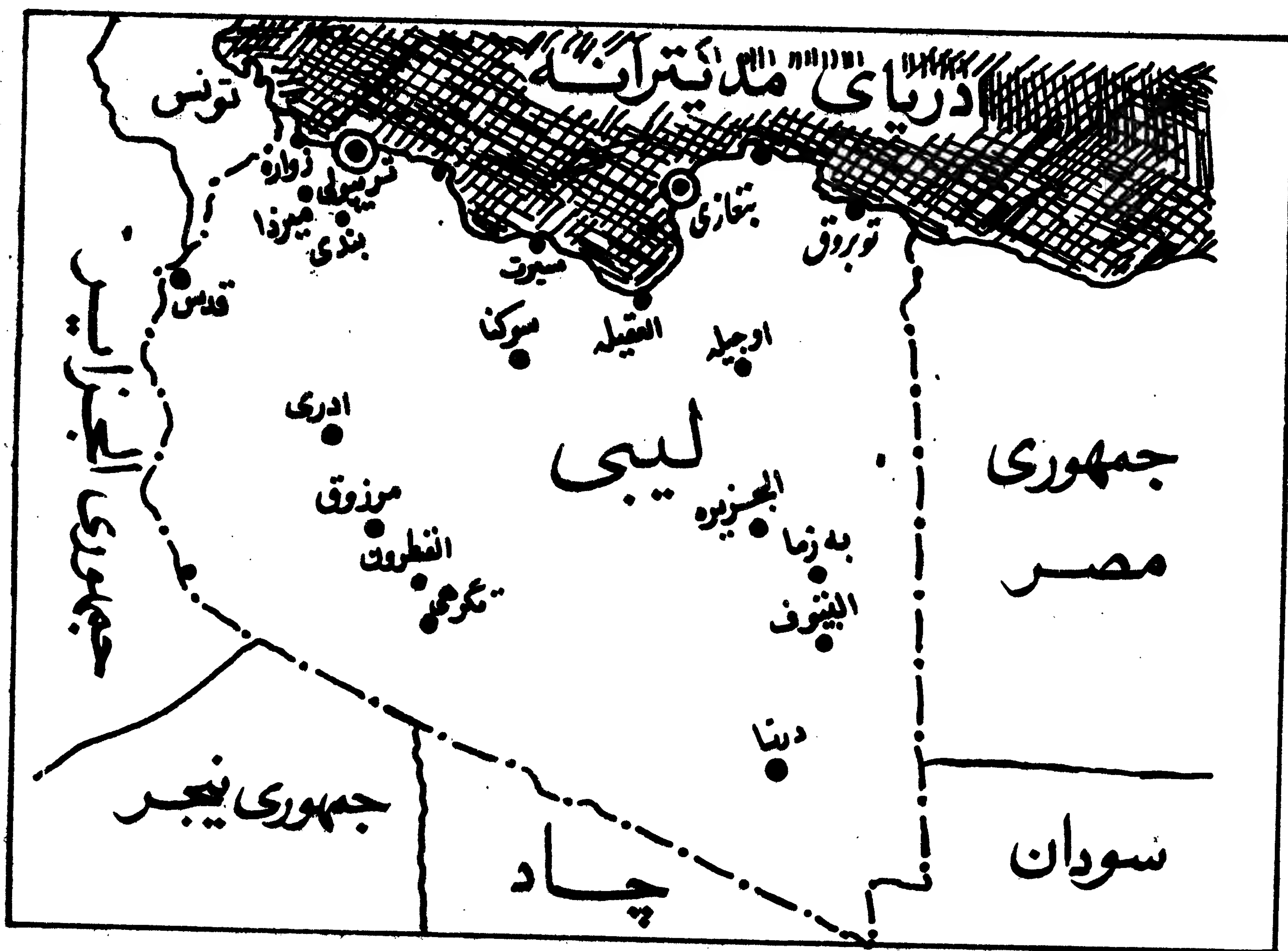
اسماعلیه والقصر بوده وپورت سعید واسکندریه بنادر مهم مصر می باشد .
بندر بسیار مهم آن کانال سویز است که اروپا وافریقا را با آسیا وصل می سازد .

مصر سالانه ازین کانال عایدات زیادی بدست می آورد . مصر یک کشور زراعتی است که صنایع درآن نیز تا حدی انکشاف نموده است .

لیبیا

لیبیا یکی از کشور های افریقای شمالی است که بطرف شمال آن دریای مدیترانه و تونس ، بطرف شرق آن مصر ، بطرف جنوب آن کشور های سودان چاد ، ونیجر وبطرف غرب آن جمهوریت الجزایر واقع میباشند .

مساحت لیبیا به (۱،۷۶۰،۰۰۰) کیلومتر مربع میرسد . این کشور دارای دو مرکز است که یکی در شرق آن قرار دارد و بنام بنغازی یاد می شود و دیگری درغرب است که بنام تریپولی یا طرابلس یاد میشود .

مردم لیبیا از نژاد سفید می باشند که تعداد شان به (۲،۵۰۰،۰۰۰) نفر میرسد . زبان رسمی مردم عربی و طرز حکومت آن جمهوری است مردم لیبیا پیرو دین مبارک اسلام و مذهب سُنّی میباشند .

شهرهای مهم لیبیا عبارت اند از اوجیلا ، الجیوف ، وادان ، والجزیره . بنادر مشهور آن بناهای درنا ، شاهات والعقیله میباشد تیل صادرات مهم این کشور می باشد .

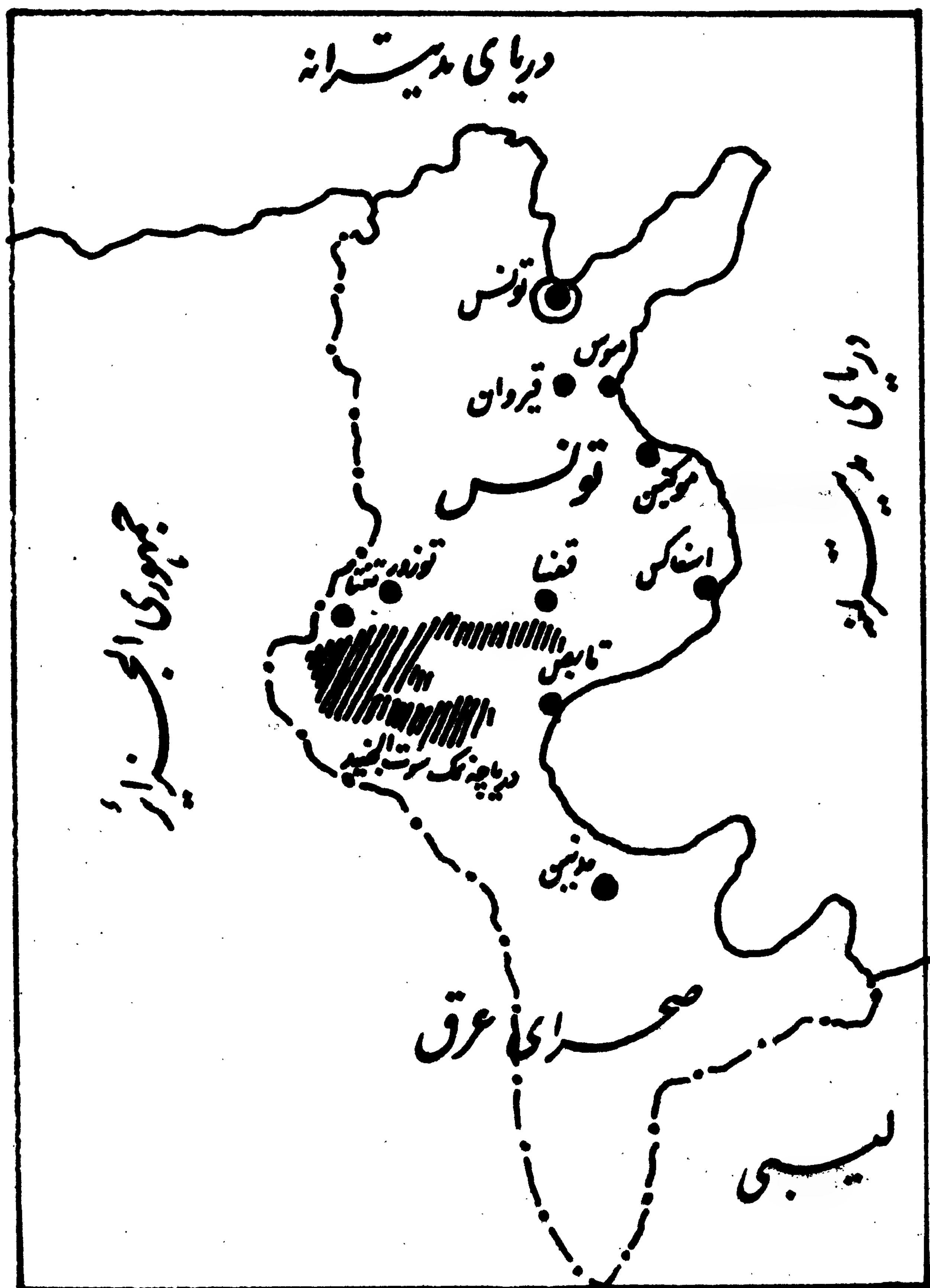
تونس

تونس از کشورهای افریقای شمالی محسوب می شود که بطرف شمال و شرق آن دریای مدیترانه ولیبیا ، بطرف جنوب آن نیز لیبیا ، وبطرف غرب آن الجزایر واقع است .

مساحت تونس (۱۶۳،۶۱۰) کیلومتر مربع است که تعداد نفوس آن

به (۶۰۰۰۰۰۰) نفر میرسد .

تونس دارای آب و هوای نرم ، معتدل ، مرطوب و مدیترانه ای است . مرکز آن شهر تونس و طرز حکومت آن جمهوری است زبان رسمی مردم عربی است و از نژاد سفید میباشند که پیرو دین مقدس اسلام و سنی مذهب هستند .

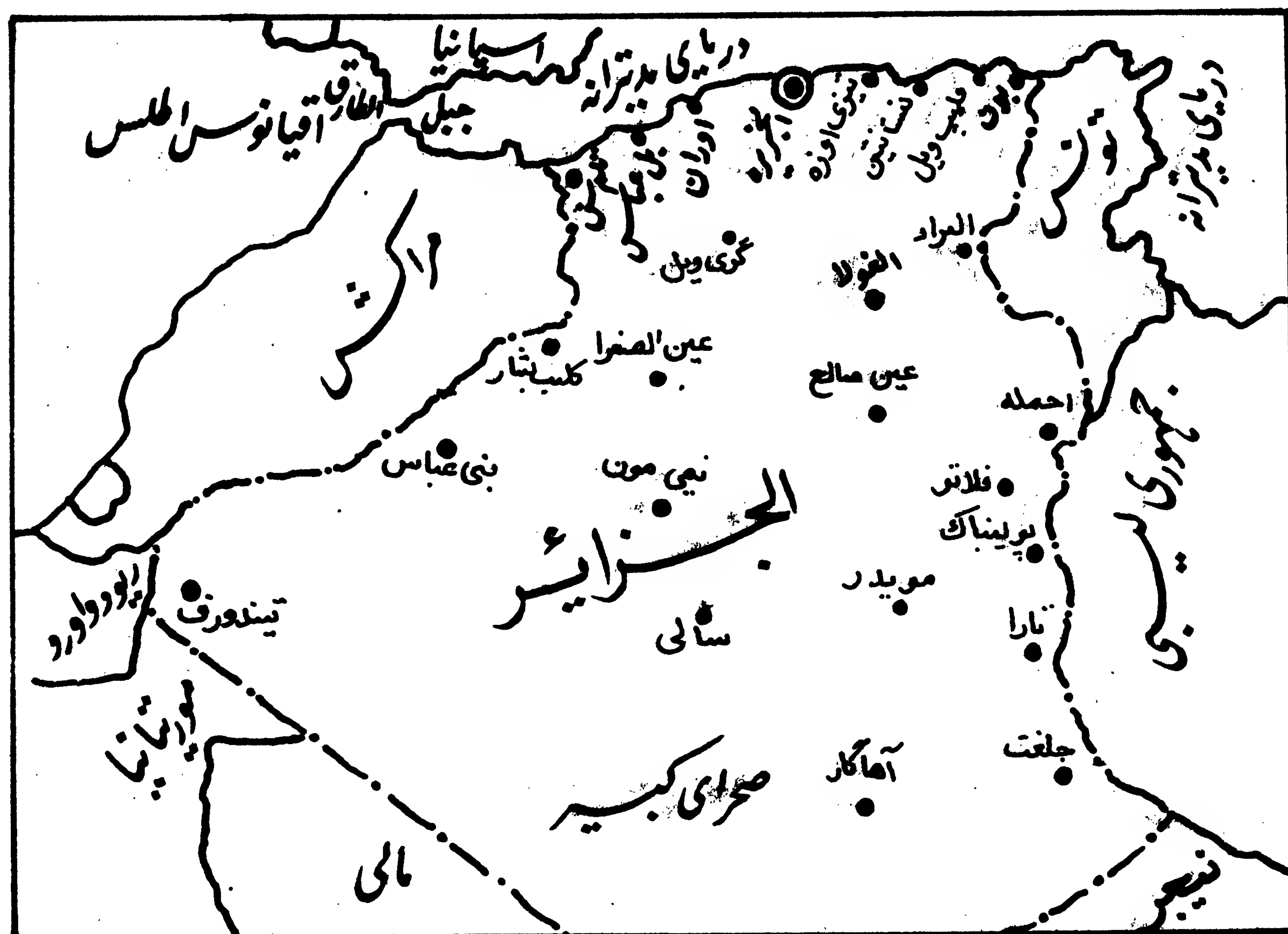
شهرهای مهم تونس مذین ، سوسه ، قفه ، وقیروان نام دارد .
بنادر مشهور تونس اسفاکس ، موکینن ، وقابص میباشد .
تولیدات زراعتی آن عبارت انداز : انگور ، زیتون ، خرما ، پنبه ، چوب وگندم . معادن تونس عبارت انداز آهن ، سرب ، منگنیز ، وفسفات .

الجزایر

این کشور نیز درافریقای شمالی موقعیت دارد واز کشور های عربی به حساب میرود . بطرف شمال آن بحیرهٔ مدیترانه وجمهوریت تونس ، بطرف شرق آن لیبیا ، بطرف جنوب آن مالی ، موریتانی ونیجر ، وبطرف غرب آن مراکش واقع است .

آب وهوای مناطق شمالی معتدل وآب وهوای مناطق شرقی وجنوبی آن گرم است . مساحت الجزایر ۲،۳۸۱،۷۴۱ کیلومتر مربع است ومرکز آن شهر الجزیره میباشد .

نفوس الجزایر به (۱۷،۸۰۰،۰۰۰) نفر میرسد .

مردم الجزایر سفیدپوست میباشند که زبان رسمی شان عربی ، طرز حکومت آنها جمهوری و پیرو دین مبین اسلام و سنی مذهب هستند .

شهرهای مهم آن بیسکرا ، تیارت ، عین الصالح و عین الصفرا نام دارد .

بنادر مشهور آن بنام های بون ، فیلیپ ویل و الجزیره یاد می شوند .

پیداوار مهم الجزایر نفت مس ، یورانیم ، آهن ، وذغال سنگ میباشد .

الجزایر بعداز سال ها مبارزهٔ طولانی وجهادپیگیر درسال ۱۹۶۲ م استقلال خودرا از فرانسه بدست آورد وبحیث یک کشور آزاد وبی طرف شناخته شد .

مراکش

مراکش نیز درافریقای شمالی موقعیت دارد ویک کشور عربی است که بطرف شمال آن دریای مدیترانه وآبنای جبل الطارق ، بطرف جنوب و شرق آن الجزایر ، بطرف جنوب غرب آن صحرا وبطرف غرب آن اقیانوس اطلس واقع است .

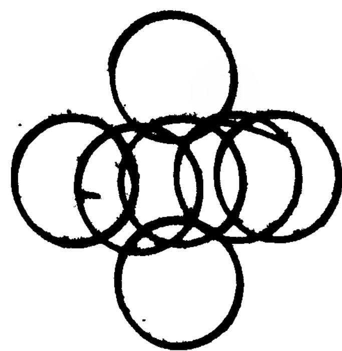
مساحت مراکش (۴۵۸،۷۳۰) کیلومتر مربع وجمعیّت آن به ۱۸، ملیون نفر میرسد .

مرکز مراکش شهر رباط است که درقسمت غربی مراکش موقعیت دارد .

مردم مراکش از نژاد سفید میباشند که زبان رسمی شان عربی است و پیرو دین مبارک اسلام و سنّی مذهب میباشند بشهرهای مهم مراکش فاس مکناس ، کازابلانکا و قصرالسوق و بندر مشهور آن طنجه نام دارد .

پیداوار مهم زراعتی مراکش غله ، بادام ، انگور ، تنباکو ، پنبه ،

لیمو ، نارنج ، نیشکر ، کتان ، چغندر و محصولات حیوانی است .
معادن مهم آن آهن ، سرب ، قلعی ، ذغال سنگ ، نفت ، فسفات ، منگنیز ، مس و غیره میباشد .
مراکش استقلال خودرا درسال ۱۹۵۶ م از فرانسه بدست آورد که اکنون طرز حکومت آن شاهی مشروطه است .

تمرین

۱- مصر درکدام براعظم دنیا موقعیت دارد ومساحت آن چقدراست ؟
۲- تعداد مردم مصر چقدر ومرکز آن کدام شهراست ؟
۳- طرز حکومت مصرچیست ؟ ومردم آن پیرو کدام دین میباشند ؟
۴- پیداوار زراعتی ومعدنی مصررا شرح دهید ؟
۵- شهرها وبنادر مهم مصرکدام اند ؟
۶- لیبیا درکدام قسمت افریقا موقعیت دارد ووسعت آن چقدراست ؟
۷- معادن لیبیا را شرح دهید ؟
۸- مرکز لیبیا چه نام دارد وطرز حکومت آن چیست ؟
۹- مردم لیبیا ازکدام نژاد — وپیروکدام دین ومذهب میباشند ؟
۱۰- شهرها وبنادرمهم لیبیا چه نام دارد ؟
۱۱- پایتخت تونس کدام شهراست ؟
۱۲- شهرهای مهم تونس رانام بگیرید وحاصلات زراعتی آنرا شرح دهید ؟

اقلیم افغانستان .

افغانستان درقلب آسیا موقیعت دارد واقلیم آن خشک وبری میباشد مناطق آن درزمستان بسیار سرد ومعتدل میباشند . مناطق کوهستانی افغانستان درفصل تابستان سرد وسطوح هموار وپست آن دارای آب وهوای نسبتاً گرم میباشند مقدار بارندگی سالانهٔ آن به (۲۵) سانتی متر میرسد .

مناطق نیمه صحرائی عبارت انداز بغلان ، کندز ، مزارشریف ، شبرغان ، ننگرهار ، لغمان ، فراه ، ولشکرگاه که اختلاف حرارت بین شب و روز درین مناطق زیاد می باشد ومقدار بارندگی درآن ها کمتراست وگاهگاه می بارد . مناطق اقلیم صحرائی شامل گرشک ، ریگستان ، دشت بکوا ، مارجه دشت خاشرود وسیستان میباشد .

دامنه های هندوکش شمالی ، دامنه های مناطق کوهستانی غورات ، حوزهٔ قندهار و دره های وسطی وپست هریرود دارای تابستان نسبتاً گرم نبوده ودر

۱۳- الجزایر درکدام براعظم دنیا واقع است ونفوس آن چقدراست ؟

۱۴- شهرهای مهم وبنادرمشهور الجزایر رانام بگیرید ؟

۱۵- مراکش درکدام قسمت افریقا موقعیت دارد ومساحت آن چقدراست ؟

۱۶- معدنیات مراکش چیست ؟

فصل ششم

براعظم امریکا

بعدازقارهٔ آسیا ، امریکا از لحاظ نفوس دومین براعظم جهان محسوب می شود ، که از نگاه مساحت بعداز آسیا وافریقا درمقام سوم قرار دارد .

براعظم امریکا بنام دنیای جدید نیز یادمی شود زیراکه جدیداً کشف شده است . درسال ۱۴۹۲ م یک نفرسیاح ایتالوی که کریستف کلمب نام

داشت میخواست توسط کشتی به هندوستان سفر کند ، ولی ناگاه به امریکا رسید و جزایر امریکا را جزایر هند نامید. بعد از آن یک ایتالوی دیگری بنام امریکوسپوس توسط کشتی سفر کرد و ثابت نمود که این ها جزایر هند نیستند بلکه یک زمین جدیدی است که نامبرده آنرا امریکا نامید.

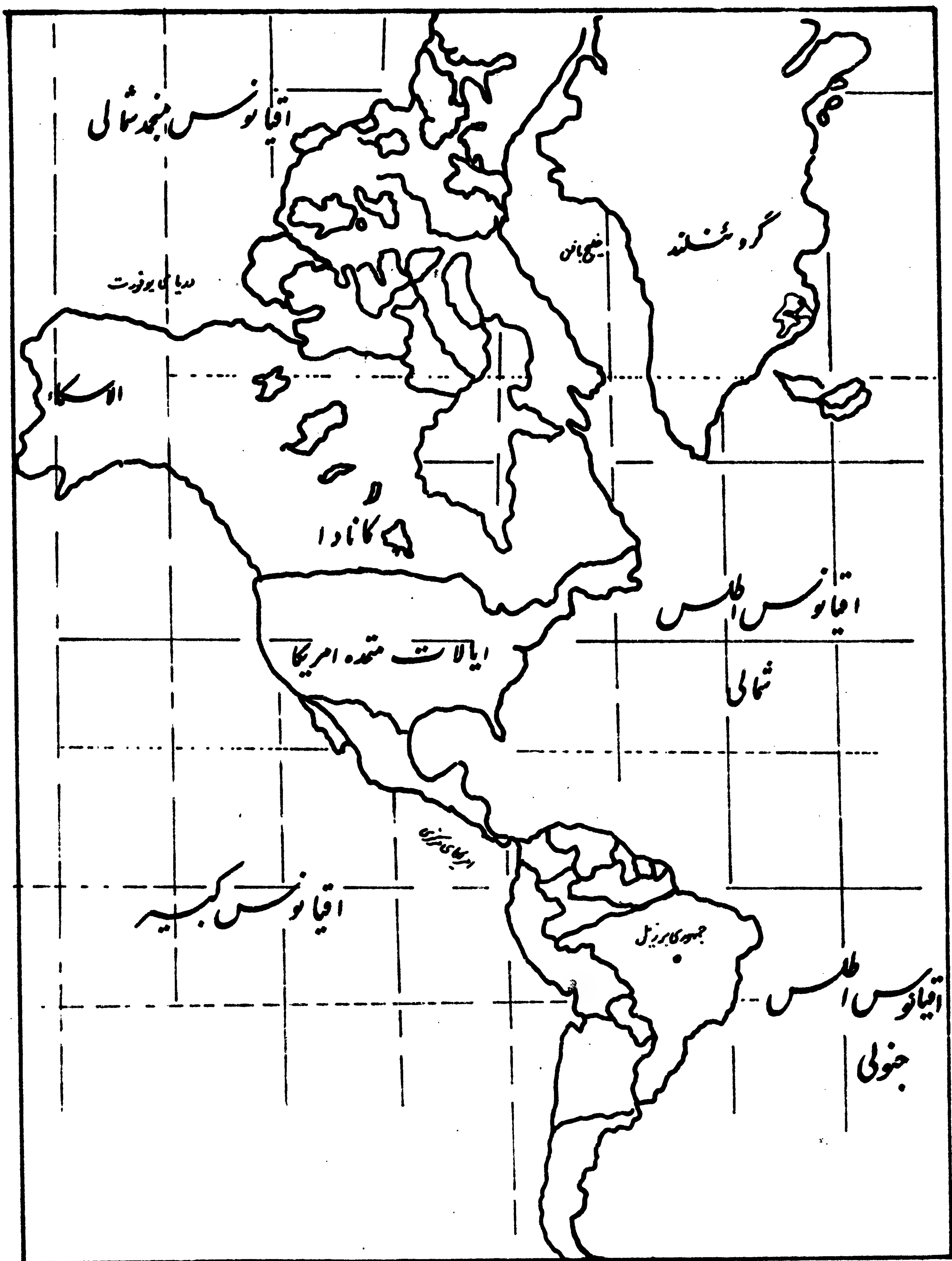
ساکنین امریکای شمالی اکثرا مهاجرین اروپائی میباشند.

اکثریت مردم این قاره پیرو دین مسیحی است و تعداد پیروان ادیان و مذاهب دیگر در آن کم است.

وضع طبیعی امریکا

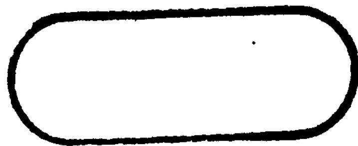
قارهٔ امریکا که بر سه قسمت یعنی امریکائی شمالی ، مرکزی و جنوبی تقسیم گردیده است ، حدود اربعهٔ آن قرار ذیل است :

بطرف شمال امریکا بحر منجمد شمالی ، بطرف شرق آن اقیانوس اطلس ، بطرف جنوب آن دریاهای اطراف قطب جنوب کرهٔ زمین و بطرف غرب آن بحرالکاهل است.

اقیانوس منجمد شمالی
دریای بوفورت
خلیج بافن
گروئنلند
آلاسکا
کانادا
اقیانوس اطلس
شمالی
ایالات متحده امریکا
امریکای مرکزی
اقیانوس کبیر
جمهوری برزیل
اقیانوس اطلس
جنوبی

براعظم امریکا دارای زمین های هموار و حاصل خیز است . آب و هوای اکثر مناطق آن مرطوب است آب و هوای بعضی مناطق آن در فصل تابستان گرم است و فصل تابستان درین مناطق طولانی تر میباشد . کوه ها و مناطق کوهستانی آن در قسمت های شمال و جنوب بنظر میرسند که سلسله کوه های شمالی آن بنام راکی یاد می شود ، و قلهٔ بلند آن مک کین لی نام دارد ، که ارتفاع آن (۶۹۶۰) متر است .

سلسله کوه های جنوبی امریکا بنام اندیاد می شود و قلهٔ بلند آن اکونکاگوا نامیده می شود که ارتفاع آن (۶۱۹۹) متر میباشد .

تمرین

۱- قارهٔ امریکا را ازنگاه نفوس و جمعیت مردم آن باقارهٔ های دیگر مقایسه نمائید ؟

۲- براعظم امریکا برای اولین بار ازطرف کی کشف گردید ؟

۳- امریکا چرا به این نام یاد می شود ؟

۴- حدود اربعهٔ امریکا را بگوئید ؟

۵- کوه های مشهور امریکا چه نام دارد ؟

۶- آب وهوای امریکا چطوراست ؟

۷- ساکنین امریکای شمالی ازکجا آمده اند ؟

۸- امریکائیها پیرو کدام دین هستند ؟

۹- آیا درامریکا ادیان دیگری نیز وجود دارند ؟

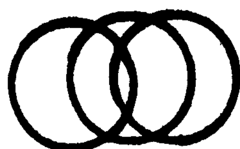
جدول خلاصهٔ کشورهای براعظم امریکا

شماره	مملکت	مرکز	شماره	مملکت	مرکز
۱	کانادا	اتاوا	۱۳	هائی تی	پورت او پرنس
۲	اضلاع متحدهٔ امریکا	واشنگتن	۱۴	هندوراس	تیگوسیگالپا
۳	مکسیکو	مکسیکو	۱۵	ارجنتائین	بونیوس آیرس
۴	باربادوس	بریج تاون	۱۶	اکوادور	کیوتو
۵	باهاما	ناسو	۱۷	اوروگویه	مونته ویدو
۶	پاناما	پاناما	۱۸	برازیل	برازیلیا
۷	جامایکا	کینگستون	۱۹	بولیوی	لاپاز
۸	دومینیکن	سیودا تروجیلو	۲۰	پاراگویه	اسونسیون
۹	کستاریکا	سان ژوزه	۲۱	پیرو	لیما
۱۰	کیوبا	هاوانا	۲۲	سورینام	پارا ماریبو
۱۱	گواتمالا	گواتمالا	۲۳	چیلی	سانتیاگو
۱۲	نیکاراگوا	ماناگوا	۲۴	گویان	جارج تاون

شماره	مملکت	مرکز	شماره	مملکت	مرکز
۲۵	کلمبیا	بوگوتا	۲۶	ونزویلا	کاراکاس
۲۷	گرینادا	سنت ژرژ			

یادداشت :

جدول فوق کشور های براعظم امریکا را بطور خلص نشان میدهد آما شاگردان مجبور نیستند که آنرا حفظ نمایند .

کانادا

کانادا درقسمت شمالی براعظم امریکا موقعیت دارد که مساحت آن به ۹،۹۷۶،۱۳۹ کیلومتر بالغ میگردد ،بطرف شمال کانادا دریای بوفورت وبحرمنجمد شمالی بطرف شمال غرب آن آلاسکا ،بطرف غرب آن بحرالکاهل ، بطرف جنوب آن ایالات متحدهٔ امریکا بطرف شرق آن اقیانوس اطلس وبطرف شمال شرق آن جزیرهٔ گرینلیند واقع است .

تعداد نفوس این کشور به (۲۳،۵۲۶،۰۰۰) نفر میرسد . مرکز آن شهر اُتاوا ، طرز حکومت آن جمهوری فدرالی ورنگ مردم آن سفید است، اقلیت اسکیمو های سیاه پوست نیز درآن سکونت دارد که پیرو دین مسیحی میباشند زبان رسمی مردم آن انگلیسی وواحد پول آن دالر کانادائی است .

صنایع مهم کانادا عبارت اند از : تولید وسائل نقلیه ،اره کردن چوب ، کاغذسازی ، ذوب نمودن آهن وفولاد ،کشتی سازی ،نساجی ،تصفیهٔ نفت بسته بندی گوشت وتولید لبنیات .

کانادا

حاصلات مهم زراعتی کانادا عبارت از گندم ، چوب ، حبوبات ، نیشکر ، کتان ، چغندر وغیره میباشد .

همچنین نفت خام ، طلا ، نقره ، نیکل ، مس ، آهن ، گاز ، ذغال سنگ وغیره مواد معدنی نیز دارد بشهرهای مشهور آن تورنتو ، مونتریال ،

اونتاریو وغیره است وبنادر بسیار مهم آن وانکوور ومونتریال نام دارد.

آتازونی «ایالات متحده امریکا»

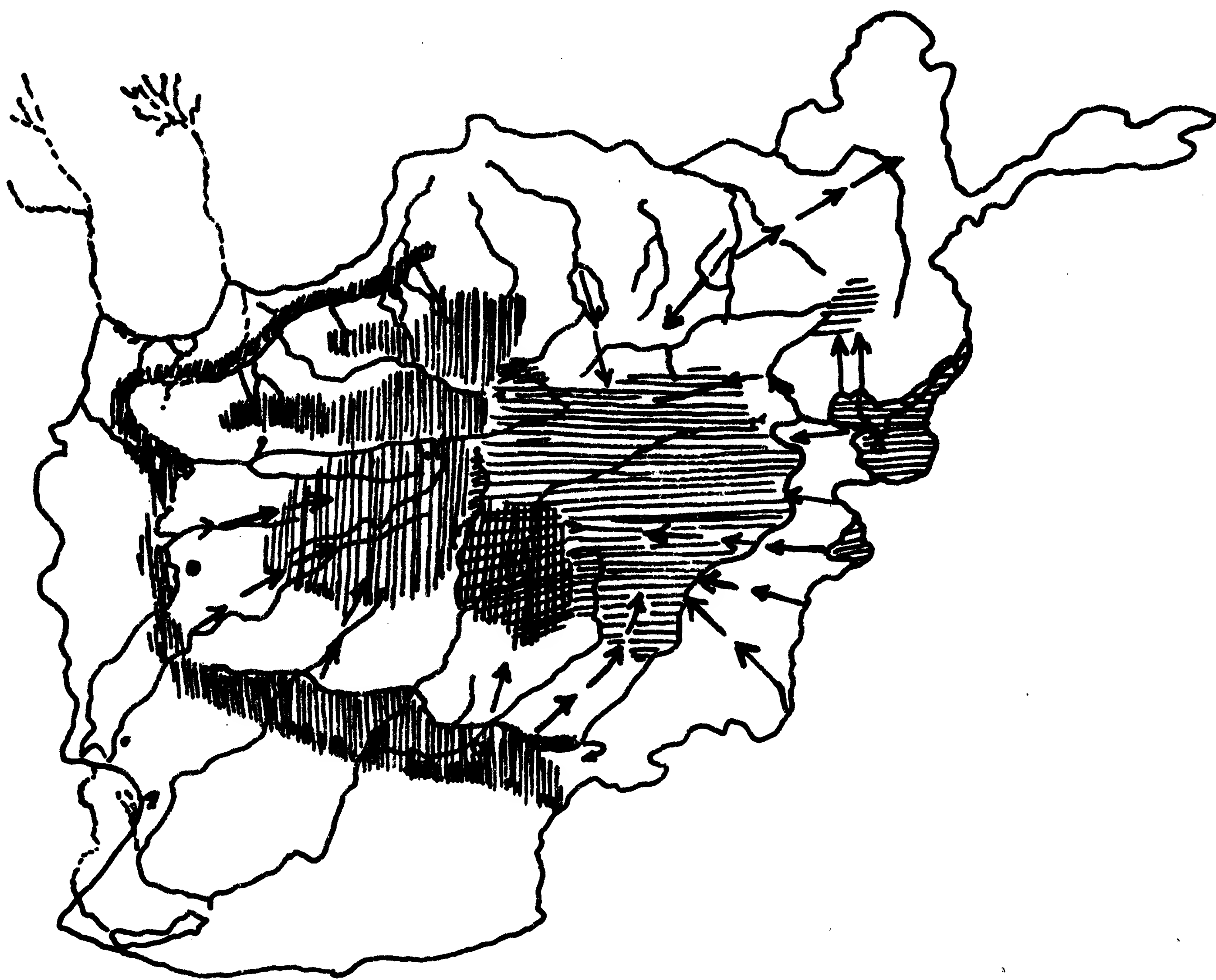
ایالات متحدهٔ امریکا درامریکای شمالی موقعیت دارد که مساحت آن به ۹،۳۶۳،۱۲۳ کیلومتر مربع میرسد. بطرف شمال آتازونی جمهوریت کانادا بطرف شرق آن اقیانوس اطلس، بطرف جنوب شرق آن تنگهٔ فلوریدا و جزیرهٔ کیوبا بطرف جنوب آن مکسیکو وبطرف غرب آن بحرالکاهل واقع است.

تعداد نفوس آتازونی به (۲۳۰،۰۰۰،۰۰۰) نفر میرسد، پایتخت آن شهر واشنگتن وطرز حکومت آن جمهوری فدرالی است. مردم آن پیرو دین مسیحی وزبان رسمی مردم انگلیسی است.

کشور آتازونی از پنجاه (۵۰) ایالت تشکیل یافته است که شهرهای بسیار مشهور آن عبارت اند از واشنگتن، نیوجرسی، تکزاس، پنسلوانیا کالیفورنیا، الاسکا، ونیویارک.

بنادر مشهور آتازونی شیکاگو، لاس انجلس وفلادلفیا نام دارد.

زمستان نیز آنقدر سرد نمی باشند مقدار بارندگی سالانه درین مناطق از (۲۰۰) ملی متر کمتر بوده واکثر اوقات به شکل باران وگاهی به شکل برف می بارد .

درنقشهٔ فوق جهت وکتور ها (←) کوچیدن کوچی ها را درفصل تابستان

واحد پولی آن دالر است . صنعت آن ازوی بسیار پیشرفته تر است که
صنایع مهم آن عبارت انداز ذوب نمودن آهن وفلزات دیگر ، ساختن
انواع طیاره ، موتر وکشتی بافتن تکه های نخی ، سندی ، ابریشمی ونایلونی ،
ساختن مصنوعات کیمیاوی وخوردنی ها ، ساختن سلاح ها ووسایل عکاسی و
جراحی وتولید انرجی اتومی والکترونیکی ، برقی .

حاصلات مهم زراعتی آن عبارت اند از گندم ، جو ، جواری ، برنج ، جودر پنبه و نیشکر .

معادن آن ذغال سنگ ، نفت ، آهن ، مس ، سرب ، طلا ، نقره ، نمک وغیره میباشد .

کشور امازونی که تحت استعمار انگلیس بود ، استقلال خودرا درسال ۱۷۷۶م از انگلیس بدست آورد واولین رئیس جمهور آن جورج واشنگتن نام داشت .

مکسیکو

مکسیکو درقسمت جنوبی امریکای شمالی واقع است وازکشور های امریکای شمالی بحساب می آید . مساحت آن ۱،۹۷۲،۵۴۷ کیلومتر مربع است . بطرف شمال مکسیکو ایالات متحدهٔ امریکا ، بطرف شرق آن خلیج مکسیکو به طرف جنوب شرق آن جمهوریت گواتمالا ، بطرف جنوب وغرب آن بحرالکاهل وخلیج کالیفرنیا موقعیت دارد .

تعداد مردم آن به (٦٥،٠٠٠،٠٠٠) نفر میرسد. پایتخت آن شهر مکسیکو وطرز حکومت آن فدرالی است. نژاد مردم آن سفید است که زبان رسمی شان اسپانوی است و پیرو دین مسیحی میباشند.

درصنایع تا حدی پیشرفت نموده است و حاصلات مهم زراعتی آن گندم، چوب، پنبه، قهوه انواع سبزیجات وغیره میباشد. ذخایر مهم زیرزمینی آن نقره، سُرب، مس، سلفر، ذغال سنگ وغیره است.

تمرین

۱ـ کشور کانادا درکدام قسمت براعظم امریکا موقعیت دارد ومساحت آن چقدر است ؟

۲ـ حدود اربعه ونفوس کانادا رابگوئید ؟

۳ـ پایتخت کانادا چه نام دارد وطرز حکومت آن چیست ؟

۴ ـ زبان رسمی مردم کانادا چیست ؟

۵ ـ صنایع مهم وحاصلات زراعتی کانادا رابیان نمائید ؟

۶ـ معدنیات کانادا رانام بگیرید ؟

۷ـ مساحت ایالات متحدهٔ امریکا «اتازونی» چقدر تخمین شده است ؟

۸ـ حدود اربعهٔ اتازونی را بانفوس آن بیان دارید ؟

۹ـ نژاد ومذهب مردم اتازونی چیست ؟

۱۰ ـ پایتخت ایالات متحدهٔ امریکا چه نام دارد وچرا امریکا به این نام مسمی گردیده است ؟

۱۱- حاصلات زراعتی ومعدنیات آتازوتی رانام بگیرید ؟
۱۲- مکسیکو چقدر نفوس دارد ومساحت آن چقدر تخمین گردیده است ؟
۱۳- مردم مکسیکو پیرو کدام دین ومذهب میباشند ؟
۱۴- تولیدات زراعتی وصنایع مکسیکو رابیان نمائید ؟

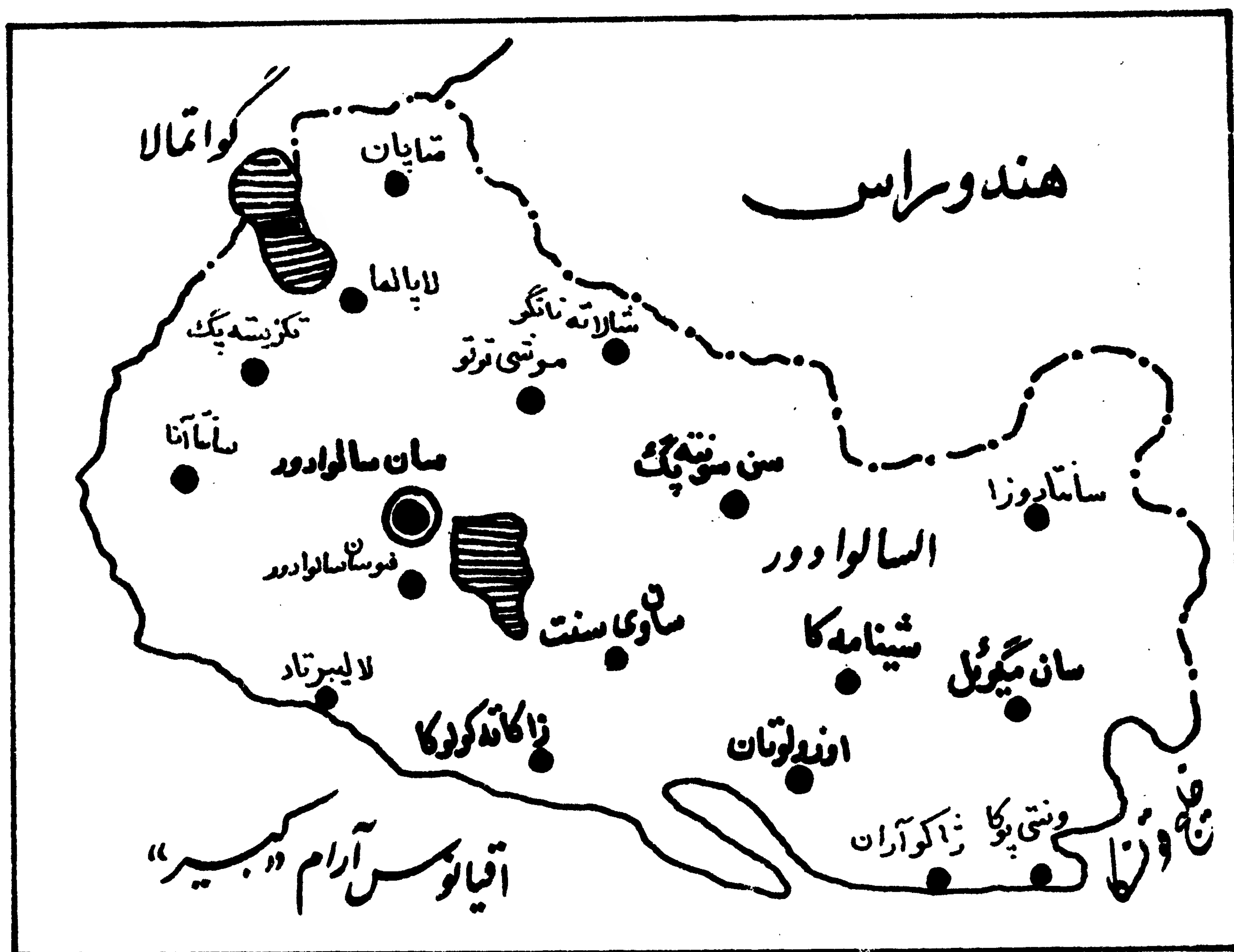
امریکای مرکزی

السالوادور :

السالوادور درقسمت شمال شرقی امریکای مرکزی موقعیت دارد ، که مساحت آن به ۲۱،۰۴۰ کیلومتر مربع میرسد ، بطرف شمال السالوادور جمهوریت هندوراس ، بطرف شرق آن نیز هندوراس وخلیج فونسکا ، بطرف جنوب آن بحرالکاهل وبطرف غرب آن جمهوریت گواتمالا واقع شده است .

تعداد مردم السالوادور به (۴،۲۰۰،۰۰۰) نفر بالغ میگردد ، طرز

حکومت آن جمهوری وپایتخت آن سان سالوادوراست که مردم آن به لسان اسپانوی تکلم میکنند ، وپیرو دین مسیحی میباشند .

شهرهای مهم السالوادور منتاپیان ، لاپالما ولوپاسکو نام دارد .

پیداوار مهم صنعتی السالوادور عبارت انداز تولید مواد غذائی ، سیگارسازی

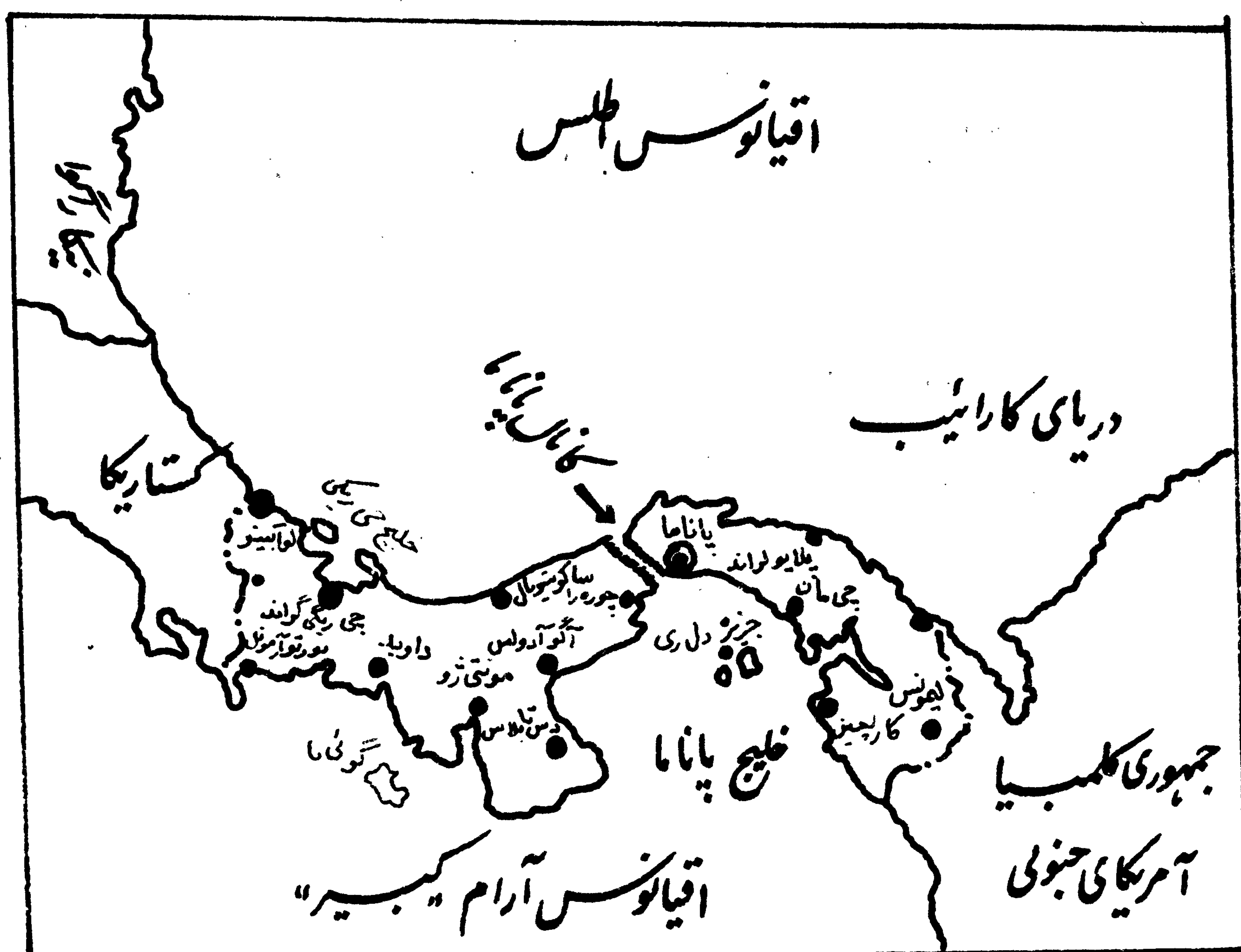
پارچه بافی وغیره . محصولات مهم زراعتی این کشور قهوه ، چغندر ، انگور ، نیشکر وبرنج میباشد . معدنیات آن تنها طلا ونقره است .

پانا ما

کانال پاناما کشور پاناما را بردوحصه تقسیم می کند وبحرالکاهل راباقیانوس اطلس وصل می سازد . این کانال توسط یک مهندس ومعمارمشهور فرانسوی که فرد دیناند دوسپس نام داشت حفرگردیده است ، که طول آن به ۷۹ ، کیلومترمیرسد .

برای اولین بار درسال ۱۹۱۴ م اولین کشتی ازین کانال عبورنمود .

کانال پاناماکه فعلاً تحت مراقبت وادارهٔ دولت ایالات متحدهٔ امریکا می باشد درپایان قرن جاری به پاناماتسلیم خواهد شد .

پاناما از طرف شمال به اقیانوس اطلس از طرف مشرق به کلمبیا از طرف جنوب به خلیج پاناما واقیانوس کبیر (بحرالکاهل)، و از مغرب به کستاریکا وصل است وسعت این کشور (۷۵،۶۵۰) کیلومتر مربع تخمین گردیده است. پایتخت پاناما شهر پاناما میباشد طرز حکومت آن جمهوری، نفوس آن در سال ۱۹۷۵ م به (۱۸۰۰،۰۰۰)، نفر بالغ می شد. زبان رسمی

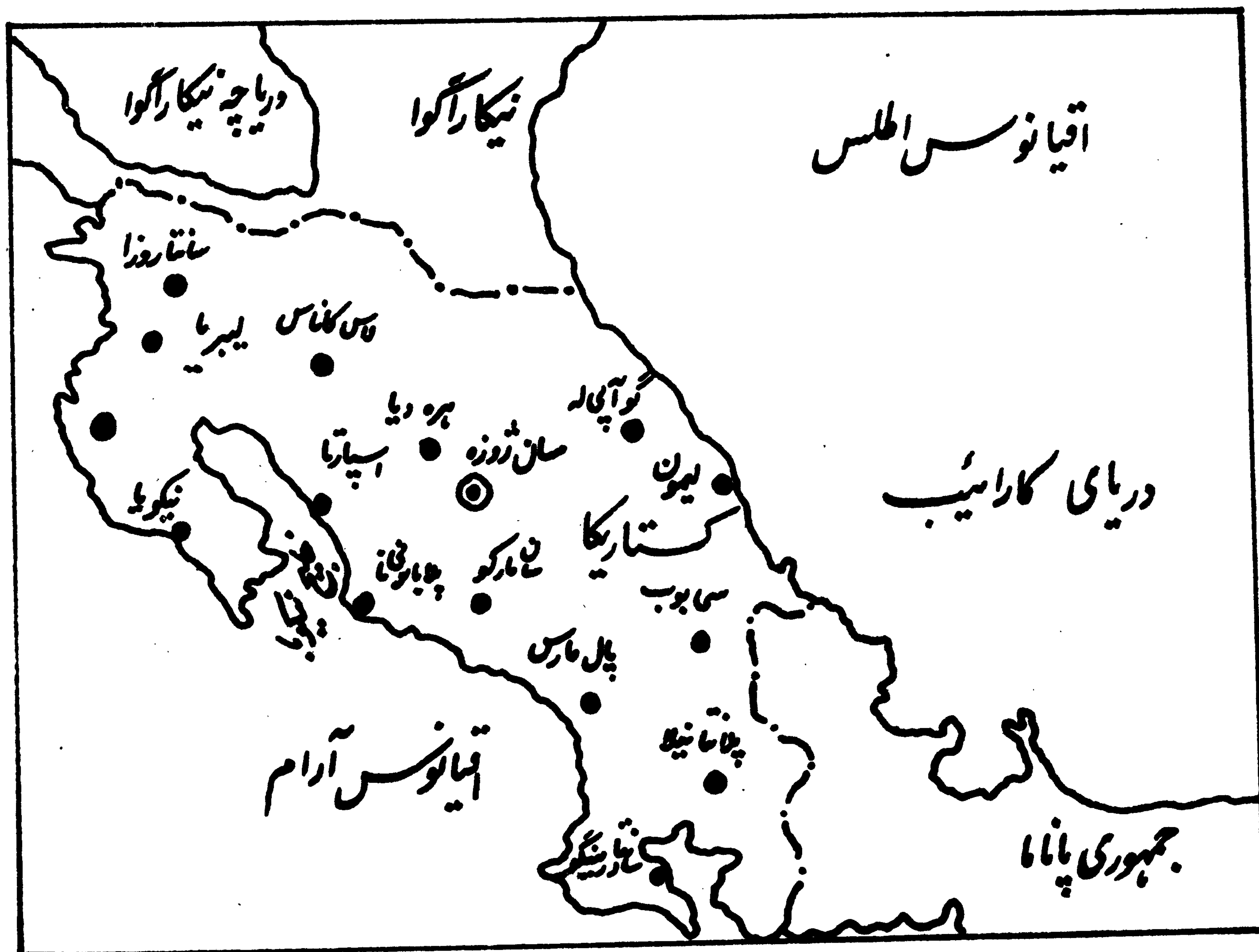
مردم این مملکت اسپانوی است وزبان های محلی نیز درآن وجود دارد
مردم این کشور سفید پوست وسرخ پوست وپیرو دین مسیحی میباشند.
شهر های مشهوراین کشور پاکورا پاچیپو ولیموس نام دارد.
کولون ، نانانا ومیرامار بنادر مهم آن میباشد. محصولات زراعتی پاناما
نیشکر، قهوه ، چوب ، چغندر، وبرنج ومحصولات معدنی آن تنها
طلا است .

کستاریکا

مملکت کستاریکا درجنوب امریکای مرکزی واقع است که مساحت
آن به (۵۰٫۷۰۰) کیلومتر مربع میرسد .
بطرف شمال کستاریکا جمهوریت نیکاراگوا ، بطرف شرق آن اقیانوس
اطلس بطرف جنوب شرق آن کشور پاناما وبطرف جنوب وغرب آن
بحرالکاهل واقع است .
پایتخت کستاریکا شهرسان ژوزه است وتعداد مردم آن به (۲٫۱۰۰٫۰۰۰)

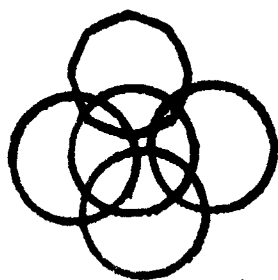
نفر میرسد.

زبان رسمی مردم آن اسپانوی و دین شان مسیحی است .

شهرهای مشهور آن سانتا روزا ، لیبریا ، فیلا دلفیا ، و اسپارتا نام دارد. صنعت پیشرفتهٔ کستاریکا عبارت است از چوب بری ، تولید مواد غذائی و ساختن فابریکه ٔ های تولید برق آبی .

نشان میدهد از نقشه واضح میگردد که اکثر کوچی ها وچوپانهای مناطق شرقی جنوبی ، شمالی وشمالشرقی کشور درفصل تابستان به حصص مرکزی افغانستان یعنی هزاره جات میکوچند درفصل زمستان به مناطق خود برمیگردند ، دا مداران مناطق غربی وشمال غربی به دشت های ایماق وچهار که درغرب واقع اند میکوچند .

محصولات مهم زراعتی کستاریکا قهوه ، کیله ، پنبه ، چوب ، برنج ، حبوبات ، تنباکو ، نیشکر وغیره است .

طلا ، نقره ، نفت ، مس ، وسلفر از پیداوار معدنی کستاریکا به حساب می آید .

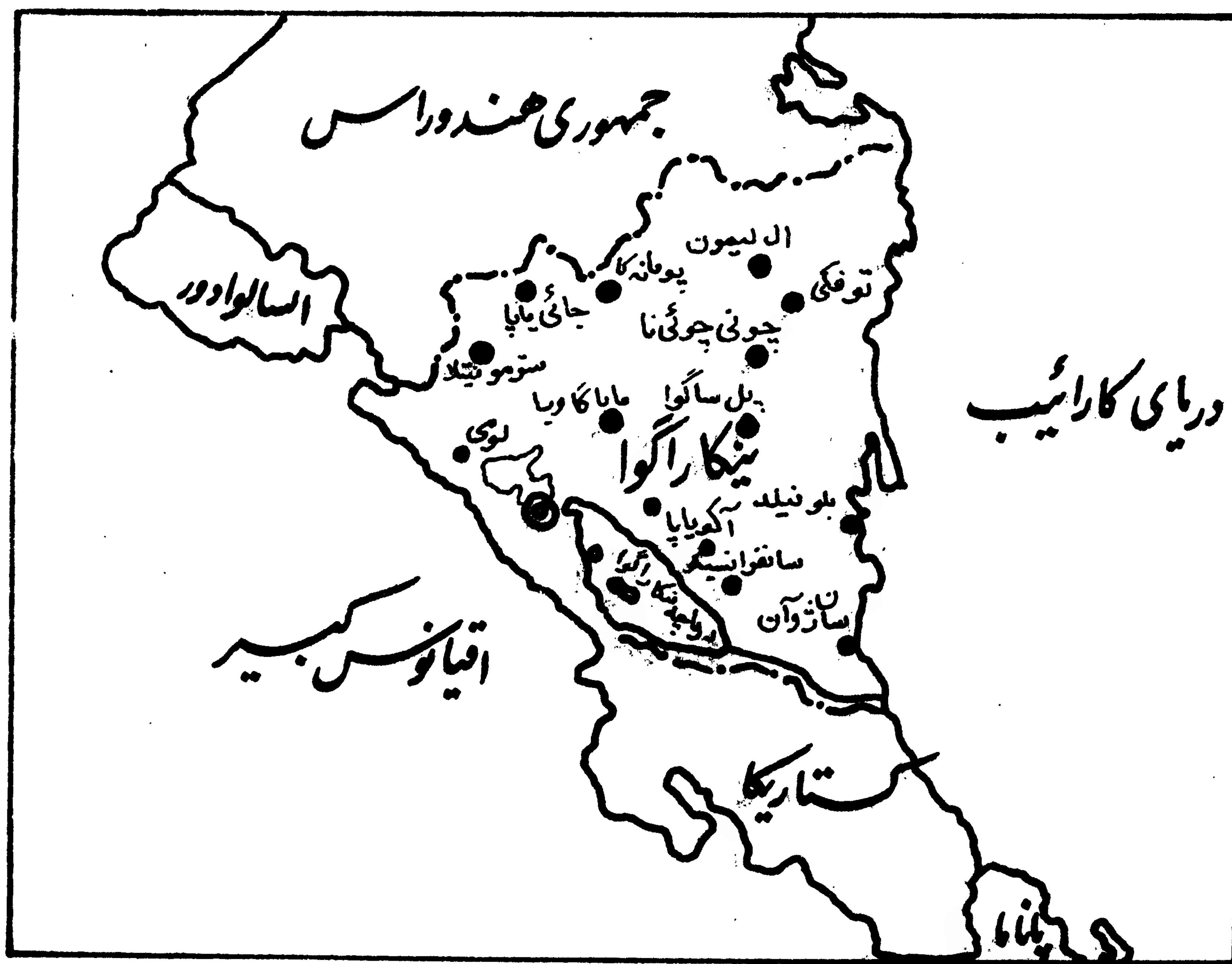
نیکاراگوا

کشور نیکاراگوا درمرکز امریکای مرکزی موقعیت دارد که مساحت آن به ۱۴۸،۰۰۰ کیلومتر مربع میرسد .

بطرف شمال نیکاراگوا جمهوریت هندوراس ، بطرف شرق آن اقیانوس اطلس، بطرف جنوب آن کشور کستاریکا ، بطرف غرب آن بحرالکاهل ، وبطرف شمال غرب آن خلیج قولنسکا واقع شده است .

تعداد مردم نیکاراگوا به ۲،۵۰۰،۰۰۰ نفرمیرسد ، پایتخت آن شهر ماناگوا است وطرز حکومت آن جمهوری است که از ائتلاف کمونستها وگروه های دیگر بمیان آمده است . زبان رسمی مردم اسپانوی و دین شان

مسیحی است . پیداوار مهم زراعتی نیکاراگوا برنج ، قهوه ، پنبه ، چوب ، چغندر ، جواری وغیره میباشد وذخایر معدنی آن طلا ونقره است .

صنایع پیشرفتهٔ نیکاراگوا عبارت است از تولید مواد غذائی وسیگارسازی چوب بری وصنایع استخراجی . جمهوریت نیکاراگوا درسال ۱۹۷۹ م از

ائیتلاف چندین گروه بمیان آمد که در رأس آن گروه کمونستی قرار دارد.

تمرین

۱- سالوادور درکدام قسمت براعظم امریکا موقعیت دارد ومساحت آن چقدراست ؟

۲- تعداد نفوس سالوادور چقدر است ؟

۳- حدود اربعه وپایتخت سالوادور رابگوئید ؟

۴- طرز حکومت سالوادور چیست ؟

۵- کشور پاناما کجا واقع شده است وپایتخت آن چه نام دارد ؟

۶- محصولات زراعتی وصنعتی پاناما رابیان نمائید ؟

۷- ذخایر زمینی پاناما چیست ؟

۸- کانال پاناما برای اولین بار ازطرف کدام مهندس حفر گردیده است ؟

۹- کشور کستاریکا درکدام قسمت امریکا موقعیت دارد ؟

۱۰- شهرها وبنادر مهم کستاریکا رابیان نمائید ؟

۱۱- تعداد مردم کستاریکا به چند نفر بالغ میگردد ومساحت آن چقدر است ؟

۱۲- حدود اربعهٔ نیکاراگوا را بیان نمائید ؟

۱۳- طرز حکومت کشور نیکاراگوا راشرح دهید ؟

امریکای جنوبی

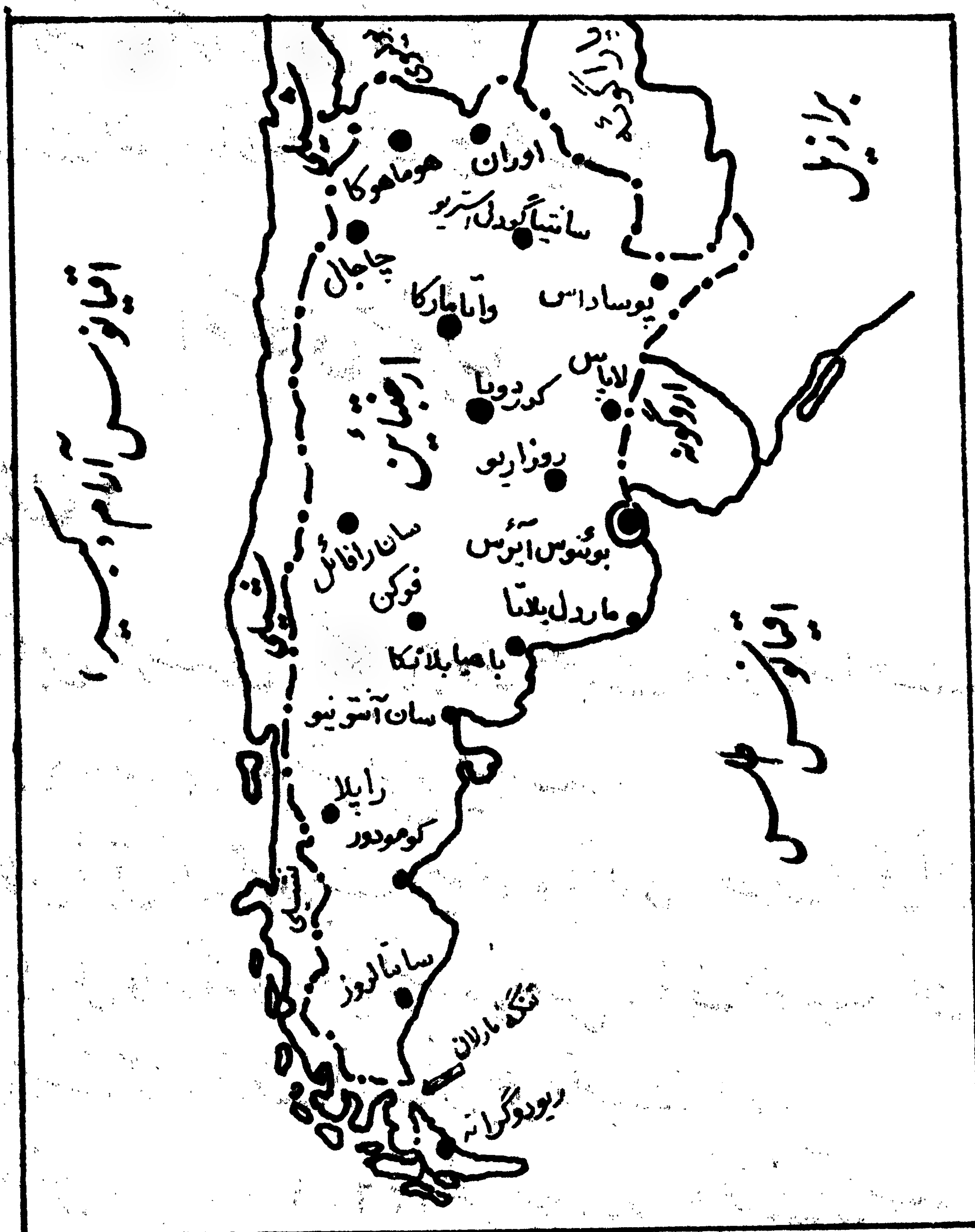
ارجنتاین :

کشور ارجنتاین درشرق امریکای جنوبی موقعیت داردکه مساحت آن به (۲،۷۷۶،۸۸۹) کیلو متر مربع میرسد .

بطرف شمال وشمال شرق آن جمهوریت بولیوی وپاراگوی ، بطرف شرق آن جمهوریت های برازیل واوروگوی واقیانوس اطلس ، بطرف جنوب آن کشور چلی ودریای اسکوتیا وبطرف غرب آن چلی موقعیت دارد .

تعداد مردم آن به (۲۶،۵۰۰،۰۰۰) نفر میرسد . پایتخت آن شهر بوئینوس ایرس است طرز حکومت آن جمهوری فدرالی ، نژاد مردم آن

سفید وزبان رسمی شان اسپانوی است، مردم آن پیرو دین مسیحی میباشند.

محصولات مهم زراعتی آن برنج ، گندم ، جو ، جواری ، پنبه ، کتان ، نیشکر ، چغندر ، چای وچوب است .

نفت ، ذغال سنگ ، نقره ، اورانیوم وقلعی از ذخایر زمینی آن به شمار میرود .

برازیل

این کشور درقسمت شرقی وشمال شرقی امریکای جنوبی واقع میباشد که مساحت آن به (۸,۵۱۱,۹۶۵) کیلو متر مربع میرسد .

بطرف شمال برازیل اقیانوس اطلس، گویان فرانسه ، سوریناام (گویان هالیند) ، جمهوریت گویان ، بطرف شمال غرب آن ونزویلا ، بطرف غرب آن کلمبیا ، پیرو ، بولیوی وپاراگوی ، بطرف جنوب غرب آن ارجنتاین بطرف جنوب آن اوروگوی واقع است . وبطرف شرق آن اقیانوس اطلس جریان دارد .

تعداد مردم برازیل به (۱۱۵,۰۰۰,۰۰۰) نفر میرسد . پایتخت آن شهر

جدید برازیلیا نام دارد . طرز حکومت آن جمهوری فدرالی ونژاد مردم آن سفید وزبان رسمی مردم پرتگالی است که پیرو دین مسیحی میباشند .

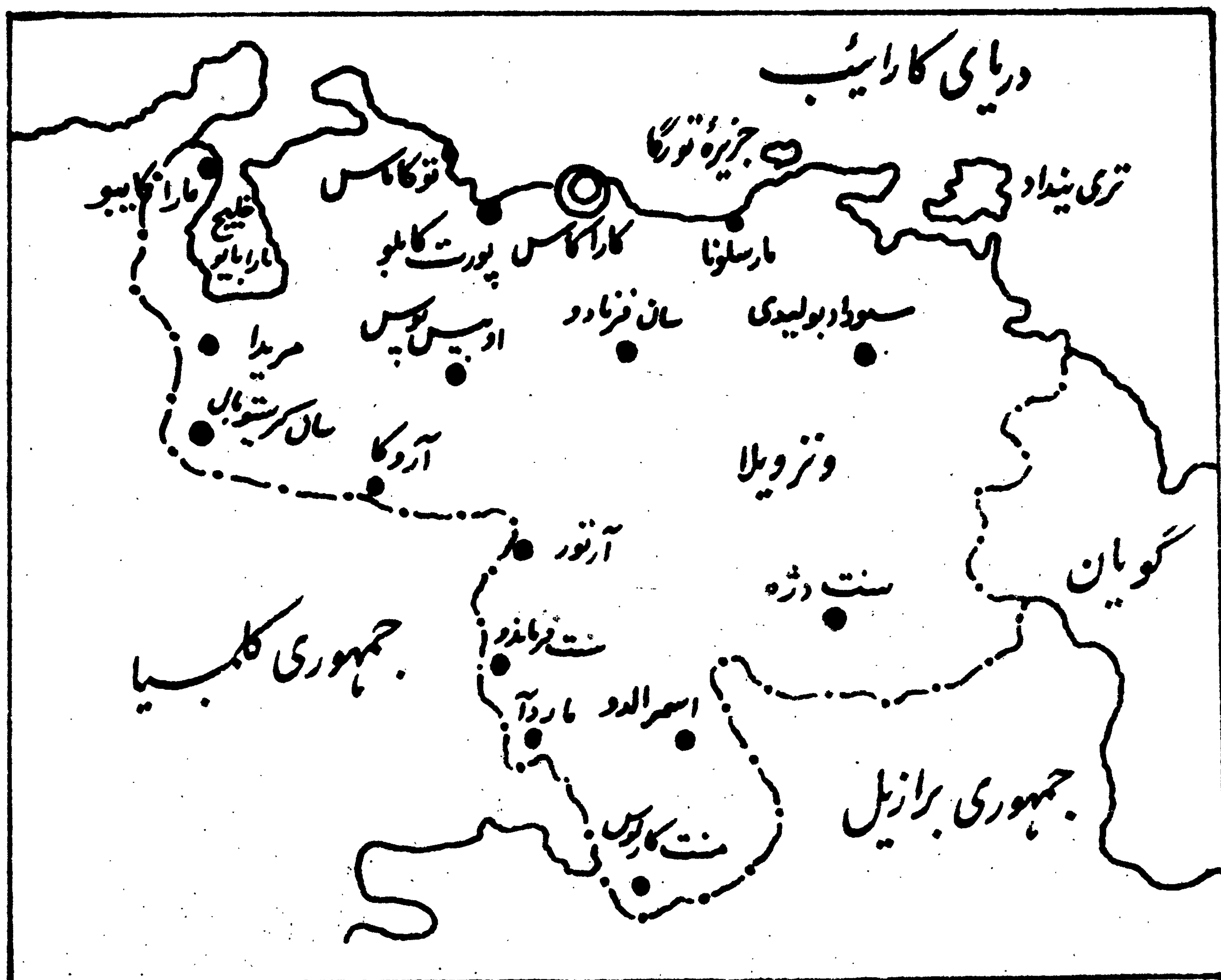
شهرهای مهم آن گورتیبا وسانتاماریا وبنادر بسیار مشهور آن ریوگرانده

و سالوا دور نام دارد .

صنایع پیشرفتهٔ برازیل عبارت اند از پارچه بافی ، فلز کاری ، تهیهٔ غذا تایر سازی ، کاغذ وچرم سازی وصنایع کمیاوی .
محصولات مهم زراعتی آن قهوه ، چوب ، گندم ، برنج ، جواری ، پنبه ، کیله وانواع میوه های دیگر میباشد . مواد معدنی ازقبیل طلا ، الماس ، ذغال سنگ ومقدار کمی نفت هم دارد .

ونزویلا

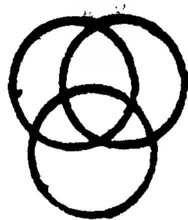
کشور ونزویلا درشمال امریکای جنوبی موقعیت دارد که مساحت آن به (۹۱۲،۰۵۰) کیلومتر مربع میرسد .
بطرف شمال این کشور اقیانوس اطلس ، بطرف شرق آن جمهوریت گویان ، بطرف جنوب وجنوب غرب آن کشور های برازیل وکلمبیا وبطرف غرب آن نیز کلمبیا واقع شده است .

تعداد مردم ونزویلا به (۱۲،۵۰۰،۰۰۰) نفر میرسد ، مرکز آن شهر کاراکاس است طرز حکومت آن جمهوری وزبان رسمی مردم اسپانوی ودین شان مسیحی است . صنایع پیشرفتهٔ آن استخراج نفت و

معدنیات دیگر ، شیشه سازی ، کاغذ سازی وتایر سازی است .
محصولات مهم زراعتی آن نیشکر ، قهوه ، چوب ، کیله وپنبه
میباشد . نفت آهن ، طلا ، مس ، ذغال سنگ ، قلعی ، منگنیز
الماس وفسفات از ذخایر زمینی آن بشمار میرود . ناگفته نماند که
این کشور با داشتن نفت فراوان درصف کشور های نفت خیز جهان مقام
سوم دارد .

کشور ونزویلا درسال ۱۸۳۰ م ، آزادی خودرا از دولت
اسپانیا بدست آورده است .

تمرین

۱- چندم حصهٔ مملکت ما را کوه ها اشغال نموده است ؟

۲- طول کوه هندوکش چند کیلومتر است ؟

۳- سلسله کوه بابا ازکدام منطقه شروع شده وسلسله های آن به چه نام یاد می‌شود ؟

۴- صحرا های وسیع افغانستان درکدام مناطق واقع است وچند فیصد اراضی افغانستان را اشغال نموده است ؟

۵ - خصوصیات اقلیم بری چیست ؟

۶- اوصاف اقلیم صحرائی چیست وکدام مناطق کشور ما درآن شامل میباشد ؟

۷- اقلیم های مناطق مختلف افغانستان راشرح دهید ؟

تمرین

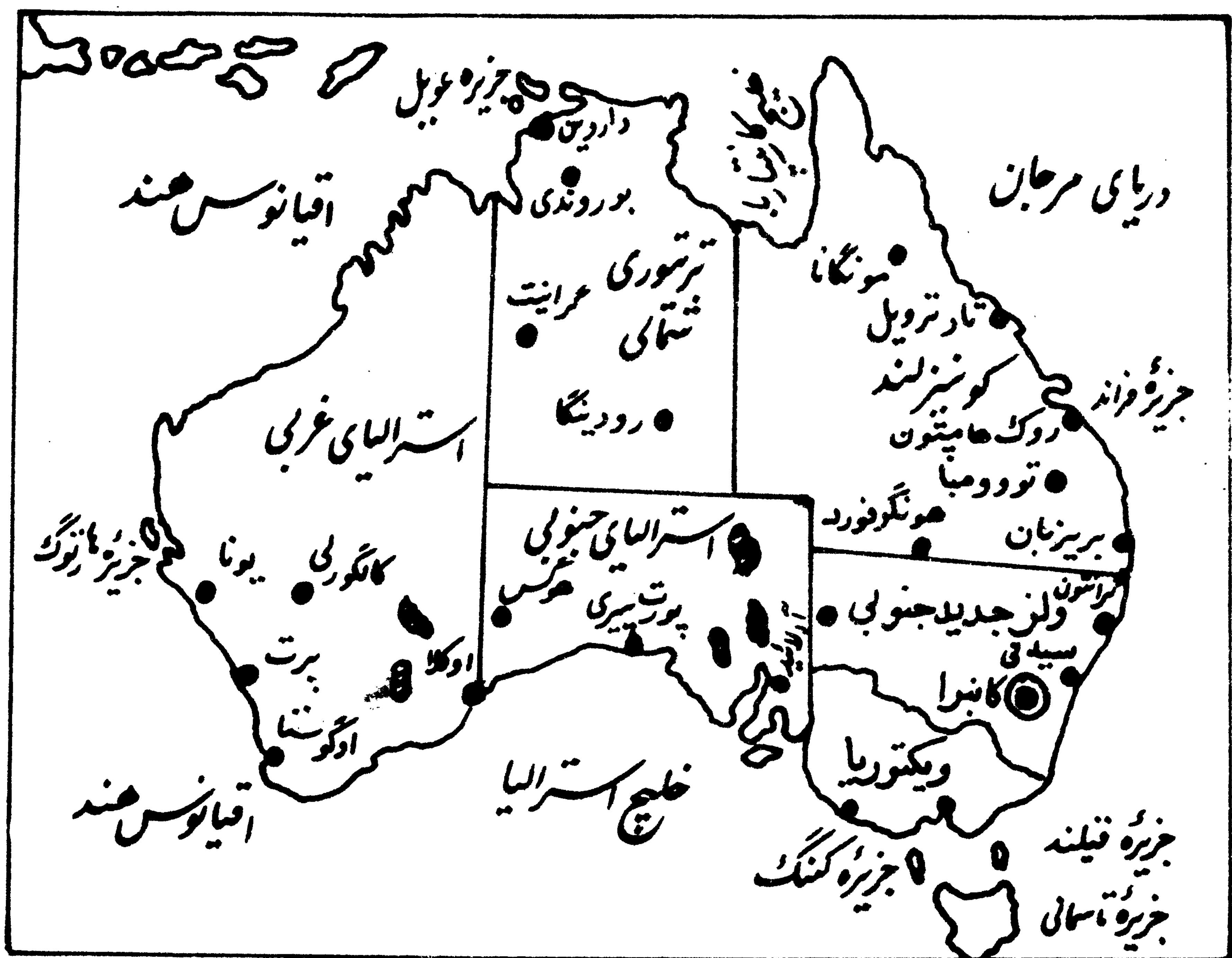
۱- کشور ارجنتاین درکدام براعظم جهان واقع است ؟
۲- صنایع پیشرفتهٔ ارجنتاین چیست ومحصولات زراعتی وذخایر زمینی آنرا نام بگیرید ؟
۳- برازیل چقدر نفوس دارد ومردم آن پیرو کدام دین میباشند ؟
۴- پایتخت برازیل چه نام دارد ؟
۵- حدود اربعهٔ برازیل را بگوئید ؟
۶- ونزویلا درکدام براعظم واقع است ونفوس آن چقدر است ؟

فصل هفتم

استرالیا (اقیانوسیه)

قسمت اصلی استرالیا جزیرهٔ بزرگی است که مساحت آن ۷٫۶۸۶٫۸۴۸ کیلومتر مربع است . استرالیا درجنوب غرب اقیانوس کبیر وجنوب شرق قارهٔ آسیا قرار گرفته است .
۱۴٫۴۲۰٫۰۰۰ نفر جمعیت دارد وطرز حکومت آن جمهوری است زبان رسمی مردم استرالیا انگلیسی است ، پایتخت آن کانبرا نام دارد واکثریت مردم آن پیرو دین مسیحی میباشند مشهور ترین شهر های استرالیا آدلید ، ملبورن وسیدنی نام دارد .
سلسله کوه های این قاره بنام دیوی دینگ شهرت دارد که در شرق وشمال شرق استرالیا کوه های نیو انگلیند ، درجنوب شرق آن کوه های الپ ، در وسط آن کوه های خاکستری رنگ وکوه های مکدانل و

همچنین در نقاط مختلف آن کوه های دیگری امتداد دارند .

از جملهٔ قُلّهٔ های مشهور کوه های استرلیا یکی قُلّهٔ کوشیچوشکو است که به سلسلهٔ الپ مربوط میباشد وارتفاع آن به (۲۲۷۸) متر بالغ میگردد .

براعظم استرالیا که خودش جزیرهٔ بزرگی است ، تعداد دیگری از جزایر کوچک نیز در اطراف آن قرار دارند . پس به سبب موقعیت خاص جغرافیائی که از هر سو توسط دریاها واقیانوسها احاطه گردیده است ، درین قاره همیشه مقدار بارندگی بیشتر می باشد وهمین علت است که دریا های بیشماری درآن جریان دارند که اکثر آنها به اقیانوس کبیر ویا اقیانوس هند میریزند .

از مشهورترین دریا های استرالیا یکی دریای دارلینگ است که درقسمت جنوب غرب این جزیرهٔ بزرگ درجریان است و بالاخره به خلیج بزرگ استرالیا سرازیر میگردد . همچنین درقسمت شرقی استرلیا دریا های بیشمار دیگر نیز وجود دارند که مشهورترین آنها بنام دائیراکس ، داوسونی وکومت یاد شده وآب آن ها به اقیانوس کبیر (بحرالکاهل) میریزد .

باوجوداینکه قسمت بزرگی اززمین استرالیا را کوه ها ، دریاهای خوردوبزرگ وصحرا های خشک گرفته است ولی بازهم قارهٔ استرالیا از جملهٔ کشور های زراعتی وحاصل خیز جهان بشمار میرود ، زیرا که ده درصد (۱۰٪) زمین

این براعظم زراعتی بوده واماده کشت میباشد .

حاصلات مهم زراعتی استرالیا عبارت اند از گندم ، جو ، نیشکر ، چوب وانواع میوه ها بالخصوص انگور که قسمت زیاد آن به ممالک خارجی صادر میگردد .

همچنان این قاره دارای ذخایر معدنی سرشاری است که درراس آنها آهن قابل یادآوری است بعداز آهن ذغال سنگ است که به مقدار زیادی دراسترالیا استخراج میگردد و درجهان مقام دوم دارد . معدنیات دیگر این قاره عبارت اند از سرب ، قلعی ، طلا ، نقره ، پتاس ، سلفر ، اورانیوم ومس .

تمرین

۱- قارهٔ استرالیا درکدام قسمت کرهٔ زمین قرار دارد ومساحت آن چقدر است ؟

۲- پایتخت ، زبان رسمی و دین مردم استرالیا چه نام دارد ؟

۳- شهر های مشهور استرالیا چه نام دارد ؟

۴- سلسلهٔ مشهور کوه های استرالیا وقُلهٔ مرتفع کوه های الپ چه نام دارد ؟

۵ - چرا دراسترالیا همیشه باران می بارد ؟

۶- آب دریا های استرالیا اکثراً کجا میرود ؟

۷- زمین قابل کشت استرالیا چقدر است ؟

۸ - محصولات زراعتی ومعدنی استرالیا رانام بگیرید ؟

معادن افغانستان .

افغانستان باداشتن منابع طبیعی غنی میباشد ولی تا اکنون استفادهٔ صحیح از آنها ـ صورت نگرفته است وزیر خاک مانده اند مهم ترین معادن افغانستان عبارت اند از :

معادن فلزی مانند: آهن ، سرب ، جست ، مس و غیره .

معادن فلزات نجیبه مانند: طلا و نقره .

ذخایر معادن عضوی مانند : ذغال سنگ ، پطرول ، وگاز طبیعی .

ذخایر معدنیات رسوبی : نمک ، گوگرد ، آهک ، گچ و غیره .

ذخایر احجار کریمه مانند : لاجورد ، یاقوت ، زمرد ، لعل ، بیروج و غیره .

ذخایر پطرول افغانستان درولایت هرات ، جوزجان ، فاریاب ، کندز ، تخار وجنوب دریای آمو (آبدان میرعلم) تثبیت گردیده است ، تفحصات پطرول درشمال افغانستان باروسهای تجاوزگر قرار داد شده است .

علاوه بر ذخایر پطرول افغانستان دارای منابع سرشار گاز طبیعی است

که شامل حوزه های پطرول صفحات شمال افغانستان است ، ظرفیت حوزه های شمال بیش از «۶۲» ملیارد مکعب گاز تخمین گردیده است که نظر به قیمت بین المللی گاز طبیعی افغانستان چندین مراتب به قیمت نازلتر توسط پایپ لین به روسیه میرود ، اما در داخل افغانستان از آن استفاده نشده است و مردم افغانستان از استعمال آن بی بهره مانده اند .

ذغال سنگ : ذغال سنگ در درهٔ صوف ، اشپشته ، کرکر ، بنگی مورد استفاده قرار گرفته است. استخراج ذغال سنگ در افغانستان به شکل ابتدائی صورت می گیرد. اوسط تولیدات ذغال سنگ حوزه های مختلف افغانستان در حدود «۱۵۴» هزار تن میباشد که بیشتر آن از درهٔ صوف ، اشپشته و کرکر بدست می آید .

ذخائر آهن : ذخایر بزرگ آهن در مناطق مختلف افغانستان از قبیل ولایت قندهار ، فاریاب ، هرات ، ارزگان ، پکتیا و خصوصاً ولایت بامیان وجود دارد. همچنین در ولسوالی خاکریز ولایت قندهار معدن آهن وجود دارد که ذخایر آن بیش از «۳» ملیون تن تخمین شده است ولی مهمتر از همه در ولایت

جغرافی

برای صنف ششم

سال ۱۳۶۶ هش

جغرافیه

برای صنف ششم

سال : ۱۳٦٦ ـ هـ.ش

مؤلفين:

وسیع الله «ستیار» و عبدالوکیل «عمري»

اعضاء مشورتي:

باطن شاه «صافی» و روژه گل «وحدتي»

فهرست مضامین جغرافیهٔ صنف ششم